

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Jana Pošepná

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra Školského managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Jednotné zadání závěrečné zkoušky jako
nástroj zvyšování kvality vzdělávání
v učňovském školství**

*Unified tasks of final exams as an instrument for
improving the quality in apprenticeship*

Jana Pošepná

Vedoucí práce:	PhDr. Jan Voda, Ph.D
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Školský management

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **Jednotné zadání závěrečné zkoušky jako nástroj zvyšování kvality vzdělávání v učňovském školství** vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Červeném Kostelci 25. května 2015

.....
Jana Pošepná

Ráda bych touto cestou poděkovala za vedení bakalářské práce a odbornou pomoc PhDr. Janu Vodovi, Ph.D a dále všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

.....

Podpis

NÁZEV:

Jednotné zadání závěrečné zkoušky jako nástroj zvyšování kvality vzdělávání v učňovském školství.

AUTOR:

Jana Pošepná

KATEDRA:

Centrum školského managementu

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Jana Voda, Ph.D

ABSTRAKT:

Předmětem bakalářské práce je realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání a výsledky projektu Nová závěrečná zkouška. Cílem práce je identifikace pozitivních a negativních dopadů, které jsou spojené se zavedením jednotných zkoušek, zejména vzhledem ke zvýšeným nárokům na práci zástupců ředitelů škol pro praktické vyučování a učitelů odborného výcviku.

Cílem teoretické části je seznámení s novou podobou závěrečné zkoušky ve středních odborných školách a jejími proklamovanými cíli. Zabývá se přímými i nepřímými důsledky reformy učňovského školství v uplynulých letech, úpravy školních vzdělávacích programů v návaznosti na nové pojetí závěrečných zkoušek a styl výuky dotčených předmětů. Vychází zejména ze zveřejněných článků a analýz v odborných publikacích a internetových stránkách Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV).

V praktické části je pomocí dotazníkové metody šetření zjišťováno, jak je zástupci ředitelů škol pro praktické vyučování, učiteli a bývalými žáky třetích ročníků vnímána stávající a nová podoba závěrečné zkoušky.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Nová závěrečná zkouška, Národní ústav pro vzdělávání, odborné kompetence, kvalifikační standard, e-learning.

TITLE:

Unified tasks of final exams as an instrument for improving the quality in apprenticeship

AUTHOR:

Jana Pošepná

DEPARTMENT:

Centrum školského managementu

SUPERVISOR:

PhDr. Jan Voda, Ph.D

ABSTRACT:

The main object of the thesis is implementation of the final examination according to uniform requirements and results of the project New Final Examination. The main goal of thesis is identification of positive and also negative impacts that are related to the uniform tests introduction, mostly with regards to increased demands on the work of the school deputy directors for practical education and professional training teachers.

The target of the theoretical part is familiarization with new form of the final examination at secondary schools and proclaimed goal of the examination. The thesis is dealing with direct and indirect consequences of the training schools reform within recent years, school educational program adjustment following the new concept of final examinations and teaching style of involved objects. It is based on published articles, scientific publications analyzes and also websites of the National Institute of Education.

In the practical part of the thesis there was used questionnaire survey method. And by using of this method it was investigated how school deputy directors, teachers and also ex-students of third classes evaluate existing and new form of final exams.

KEYWORDS:

The new final exam, National Institute of Education, competency, qualification standard, e-learning.

Obsah

Úvod	10
1. Teoretická část.....	11
1.1 Koncepce Nové závěrečné zkoušky.....	11
1.1.1 Základní rysy koncepce nové závěrečné zkoušky.....	11
1.1.2 Rámcové a školní vzdělávací programy.....	13
1.1.3 Projekty podporující reformu závěrečných zkoušek	14
1.2 Zásadní změny ve vzdělávání	15
1.2.1 Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020.....	15
1.2.2 Relevance a prestiže školy a školního vzdělávání.....	15
1.2.3 Slabá místa vzdělávacího systému	17
1.2.4 Ověřitelné standardy jako předpoklad zajišťování kvality	18
1.3 Proč byla nutná reforma závěrečné zkoušky.....	19
1.3.1 Co je cílem reformy	19
1.3.2 Nová závěrečná zkouška je přínos pro všechny	19
1.4 Ukončování studia v oborech vzdělání s výučním listem	21
1.4.1 Současná podoba závěrečné zkoušky	21
1.4.2 Nová podoba závěrečné zkoušky	22
1.4.3 Nové prvky závěrečné zkoušky.....	23
1.4.4 Současný stav nové závěrečné zkoušky.....	25
1.4.5 E-learningové vzdělávání.....	27
2. Praktická část	28
2.1 Dotazníkové šetření.....	28
2.1.1 Popis použité výzkumné metody.....	28
2.1.2 Výzkumný vzorek.....	29
2.1.3 Statistické hodnocení dotazníku a návratnost	30
2.1.4 Vyhodnocení výzkumného šetření – výzkumné otázky.....	54
3. Závěr	56
4. Seznam použité literatury	58
5. Seznam příloh	59

6. Seznam tabulek	63
7. Seznam grafů	64

Úvod

Reforma vzdělávacího systému České republiky vnáší do oblasti vzdělávání řadu významných změn. Cílem reformy je trvale zajišťovat kvalitu vzdělávání žáků učebních oborů a jejich dobré uplatnění v praxi.

Koncept nové závěrečné zkoušky (NZZ) je jedním z nejvýraznějších inovativních prvků v reformě vzdělávacího systému v období posledního desetiletí a má zásadní význam pro zkvalitnění sektoru odborného vzdělávání s výučním listem.

Závěrečná zkouška v učebních oborech musí zohledňovat aktuální vývoj systému odborného vzdělávání, např. utváření nové soustavy oborů vzdělání, zavedení dvoustupňové tvorby kurikula – rámcových vzdělávacích programů (RVP) a školních vzdělávacích programů (ŠVP), klást důraz na rozvoj spolupráce odborných škol se zaměstnavatelskou sférou a sociálními partnery. Také je třeba reflektovat vývoj v oblasti evaluace samotné, vznik a uplatňování nových evaluačních prostředků a nástrojů na národní úrovni i v mezinárodním kontextu.

Závěrečná zkouška podle jednotného zadání vrací školám a „učňovským“ oborům prestiž. Umožňuje srovnání výstupů mezi školami, je zárukou určitého standardu jednotlivých oborů. Důležitou součástí projektu je relativně jednoduchý systém předávání jednotlivých zadání na školy pomocí internetového informačního systému a také jeho zabezpečení, které bylo vytvářeno tak, aby školy co nejméně administrativně zatěžovalo.

1. Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce se zabývá zejména aktuálním vývojem odborného vzdělávání, školskou reformou a změnou učebních osnov v návaznosti na Rámcové vzdělávací programy a Školní vzdělávací programy jako hlavní nástroje při tvorbě a zavádění **Jednotné závěrečné zkoušky** do škol. Se zavedením změn se samozřejmě mění i cíle vzdělávání, metody vyučování, přístup pedagogických pracovníků, ale zejména způsob ukončování studia.

Období změn vede školy k tomu, aby vychovávaly žáky, kteří najdou uplatnění na trhu práce u nás i ve státech Evropské unie. Proto je velmi důležitá spolupráce škol s odborníky z praxe při vytváření školních vzdělávacích programů a tvorbě takového **portfolia odborných kompetencí** absolventů, které bude co nejlépe vyhovovat potřebám trhu.

1.1 Koncepte Nové závěrečné zkoušky

1.1.1 Základní rysy koncepte nové závěrečné zkoušky

- Jednotné zadání závěrečné zkoušky (JZZZ) pro každý obor středního vzdělání s výučním listem kategorie H a kategorie E

Cílem je posílit prostřednictvím jednotného zadání srovnatelnost závěrečné zkoušky v daném oboru vzdělání.

- Příprava jednotného zadání zejména pro pracovníky odborných škol
- Úsilí o praktický a teoreticko-aplikační charakter jednotlivých zkoušek závěrečné zkoušky

Cílem je zohlednit při závěrečné zkoušce reálné vzdělávací potřeby žáků učebních oborů.

- Příprava jednotného zadání za účasti zástupců zaměstnavatelské sféry
- Pravidelné posuzování jednotného zadání závěrečné zkoušky odborníky z praxe
- Využití kvalifikačního standardu (KS) úplné kvalifikace při tvorbě JZZZ každého oboru vzdělání kategorie H

Cílem je posílit provázanost mezi obsahem závěrečné zkoušky, kvalifikačními požadavky a potřebami trhu práce.

- Zařazení nového obsahového prvku do závěrečné zkoušky – obecného přehledu ze světa práce
- Posouzení možností mezinárodní komparace dosažených výsledků vzdělávání v oborech středního vzdělání s výučním listem

Cílem je podporovat zaměstnatelnost absolventů učebních oborů.

- Zachování přiměřené míry autonomie školy při koncipování obsahu závěrečné zkoušky
- Poskytnutí možnosti školám doplnit jednotné zadání závěrečné zkoušky na základě přesně vymezených pravidel o vlastní specifika odborné přípravy

Cílem je zohlednit dvoustupňovou tvorbu kurikula a umožnit školám ověřovat jejich specifika při závěrečné zkoušce (RVP, ŠVP).

- Začlenění možnosti využívat u závěrečné zkoušky netradiční formu ověřování výsledků vzdělávání – prezentaci a obhajobu samostatné odborné práce žáka
- Posouzení stávajícího právního předpisu k délce praktické zkoušky z hlediska jeho vhodnosti pro vybrané obory vzdělání

Cílem je zohlednit v organizaci závěrečné zkoušky specifické potřeby jednotlivých oborů vzdělání.

- Vývoj internetového informačního systému nové závěrečné zkoušky, který umožní:
 - vytvářet témata jednotného zadání prostřednictvím speciálního aplikačního programu na základě jednotných a strukturovaných šablon;
 - on-line přístup k jednotným zadáním a jejich tématům všem odborným školám, které vyučují obory s výučním listem;
 - uzpůsobovat jednotné zadání přímo v systému potřebám jednotlivých škol (výběr témat, které škola skutečně u závěrečné zkoušky využije, možnost začlenit podle stanovených pravidel v případě zájmu školy do jednotného zadání školní část závěrečné zkoušky);

- získávat informace ze škol o kvalitě vytvořených jednotných zadání, frekvenci využívání vytvořených témat a úspěšnosti žáků při jejich řešení;
- zprostředkovávat aktuální informace mezi školami a sociálními partnery o oblasti závěrečné evaluace v učebních oborech.
- Vytváření jednotných zadání v návaznosti na průběžný vývoj soustavy oborů vzdělání
Cílem je vytvořit systémově zajištěné technické a organizační podmínky pro plošné uplatňování jednotného zadání závěrečné zkoušky ve školách.

1.1.2 Rámcové a školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací program (ŠVP) je učební dokument, který si každá základní a střední škola vytváří, aby realizovala požadavky **Rámcového vzdělávacího programu** (RVP) pro daný obor vzdělávání. Legislativně je zakotven v zákoně číslo 561/2004 Sb. (školský zákon).

Učitelé mohou:

- profilovat svoji školu a tím ji odlišit od jiných škol
- formulovat vlastní představy o podobě vzdělávání na své škole
- odbourat zbytečné duplicity v obsahu učiva
- lépe spolupracovat při mezioborovém vzdělávání
- posílit týmového ducha pedagogického sboru
- učit kreativně

Žáci:

- mohou si vybrat školu, která nejlépe vyhovuje jejich požadavkům
- budou se vzdělávat efektivněji

Učitelé už tak nejsou vázáni na tradiční „osnovy“, kterých se museli držet, protože učitel v plánech nepopisuje, co má probrat, ale popisuje, jaké dovednosti mají jeho žáci mít. Lze tedy velmi snadno některé méně podstatné pasáže látky vynechat či zredukovat, nebo naopak některý přínosný projekt prodloužit. Tento nový projev pedagogické autonomie a svobody má své nesporné přednosti, ale i úskalí. V tradiční škole má dominantní postavení přístup „**učit co**“. Je orientováno na získání vědomostí. Vyučování dle ŠVP znamená „**učit se proč**“. Je to

nabytí či rozvoj dovedností, které žákům umožní uplatnit získané vědomosti v konkrétních situacích.¹

1.1.3 Projekty podporující reformu závěrečných zkoušek

Systémový projekt Kvalita I – Nová závěrečná zkouška

Projekt řídilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, probíhal v letech 2005-2008 a byl financován z Evropských sociálních fondů a státního rozpočtu ČR. Tvorbu nové závěrečné zkoušky měl na starosti Národní ústav pro vzdělávání (NÚV)². Postupně vzniklo asi 70 jednotných zadání pro učební obory kategorie H. Zadání se prakticky ověřovala při závěrečných zkouškách na pilotních školách. Ve školním roce 2007/2008 se do ověřování zapojilo 247 škol a 18 tisíc žáků.

Národní projekt individuální Nová závěrečná zkouška – Nová závěrečná zkouška 2

Projekt řídilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, probíhal od dubna 2009 do března 2012 a byl financován z Evropských sociálních fondů a státního rozpočtu ČR. Řešitelem byl Národní ústav pro vzdělávání (do 30. 6. 2011 Národní ústav odborného vzdělávání). Finanční podpora tvorby jednotných zadání z projektů skončila v červnu 2014. Od srpna 2014 zabezpečuje nové závěrečné zkoušky Národní ústav pro vzdělávání ve své hlavní činnosti. Spravuje databanku témat pro závěrečné zkoušky, ve spolupráci se školami aktualizuje zastaralá témata a vytváří témata nová, která postihnou důležité inovace v oboru. Všichni žáci, kteří budou v roce 2015 skládat závěrečné zkoušky, budou mít už za sebou výuku podle školních vzdělávacích programů. Jednotná zadání proto musí odpovídat této skutečnosti. Zároveň bude podstatně rozšířena databanka témat pro jednotná zadání oborů kategorie H i E. Rozsáhlá zásoba témat umožní vygenerovat každý rok jiné jednotné zadání. O financování se stará MŠMT, které do budoucna odhaduje náklady na tvorbu a inovaci témat na zhruba 6,1 milionu korun ročně.

¹PIKE, G., SELBY, D. *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994. ISBN: 80-85623-98-6

²DANA KOČKOVÁ A KOL *Kvalita pro učňovské školství*. Praha, březen 2012, Národní ústav pro vzdělávání, ISBN 978-80-87063-85-9

1.2 Zásadní změny ve vzdělávání

1.2.1 Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020

Základním smyslem vzdělávací politiky je odpovídat na otázku, jak by měl být organizován vzdělávací systém, aby přispíval k rozvoji společnosti, demokratického vládnutí a konkurenceschopnosti jednotlivců i státu v měnícím se světě. Z toho vyplývají nároky na kvalitu a relevanci vzdělávání, jehož hlavní cíle lze shrnout do čtyř oblastí:

- udržování a rozvoj kultury,
- osobnostní rozvoj člověka a jeho zdravý život a blahobyt,
- aktivní občanství,
- podnikatelství a pracovní uplatnění.

Vzdělávací politika České republiky směřuje k rozvoji vzdělávacího systému, v němž:

- vzdělání je hodnotou samo o sobě,
- vzdělání se nachází v popředí veřejného i soukromého zájmu,
- kvalitní vzdělání je přístupné pro každého, funguje efektivně, spravedlivě a dává všem stejnou šanci,
- žáci a studenti vědí, co se od nich na každé úrovni vzdělání očekává a co mohou oni očekávat od něj,
- žáci a studenti se rádi učí a jsou motivováni pro celoživotní vzdělávání,
- učitelé provázejí žáky a studenty vzdělávacím procesem, pomáhají jim dosahovat maxima jejich možností a spolu s nimi se rozvíjejí.

1.2.2 Relevance a prestiže školy a školního vzdělávání

Školy všech druhů od mateřských po vysoké čelí nejen svým specifickým problémům, ale na začátku 21. století se všechny ocitly na významné křižovatce. Vlivem rychlého rozvoje komunikačních technologií a stále snadnějšího sdílení informací i vlivem rozvoje sociálních sítí se zásadně změnily i představy o školním vzdělávání a nároky na něj.

Pro vzdělávané, ale i pro zaměstnavatele a další zájmové skupiny, pro celou společnost škola pomalu ztrácí na svém tradičním významu a vlivu. Kompetence, které se stále více jeví

podstatné pro život v 21. století, jako je schopnost spolupracovat, učit se, kriticky myslet, rozhodovat se, ale třeba i flexibilita, sebedůvěra a také stále rychleji přibývajících specializovaných znalostí, se promítají do obsahu a forem výuky ve škole mnohdy pomalu nebo někdy vůbec. Některé vzdělávací funkce dříve vyhrazené škole tak stále rychleji přebírají jiní aktéři, např. instituce neformálního vzdělávání nebo komerční společnosti.

Hlavní zamýšlená opatření:

- **Vymezit a podporovat nezastupitelné funkce škol** jako je zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, kompenzace všech druhů znevýhodnění, osobnostní a sociální rozvoj žáků a studentů, výchova ke sdíleným hodnotám lidských práv, svobody a demokracie i roli školy jako místa přímých sociálních kontaktů.
- **Propojit výuku ve škole s procesy vzdělávání, které dnes probíhají mimo školu**, na internetu a prostřednictvím dalších médií. Škola by je měla nejen reflektovat a využívat, ale také aktivně usměrňovat a doplňovat.
- **Rozšířit možnosti dosažitelného vzdělání** uznáváním výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení (tedy programů mimo školu nebo aktivit přímo v oborech praxe).
- **Monitorovat mimoškolní vzdělávání** a nevytvářet podmínky pro synergie zdrojů mimoškolního vzdělávání (zejména včetně médií a sociálních sítí) tak, aby napomáhaly a podporovaly dosažení cílů školního vzdělávání.
- **Posilovat roli škol jako center podpory celoživotního učení.**

Společné evropské referenční úrovně pro oblast vzdělávání přijaté členskými státy EU ve strategickém rámci evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě:

1. Účast dospělých na celoživotním učení: V roce 2020 by se alespoň 15% dospělých mělo účastnit programů celoživotního učení.

2. Žáci s problémy v základních dovednostech: V roce 2020 by podíl 15letých žáků, kteří mají problémy se čtením, matematikou a přírodními vědami, měl být nižší než 15%.

3. Dosažené terciální vzdělání: V roce 2020 by podíl osob ve věku od 30 do 34 let s dokončeným terciálním vzděláním měl činit minimálně 40%.

4. Osoby předčasně ukončující vzdělávání a odbornou přípravu: Do roku 2020 by podíl osob předčasně ukončujících vzdělávání a odbornou přípravu měl být nižší než 10%.

5. Vzdělávání v raném věku: V roce 2020 by se vzdělávání v raném věku mělo účastnit alespoň 95% dětí ve věku od 4 let do věku, kdy mají zahájit povinnou školní docházku.

6. Mobilita: V roce 2020 by mělo během studia v EU průměrně alespoň 20% absolventů vysokých škol strávit určité období studiem či odbornou přípravou související s vysokoškolským vzděláváním (včetně pracovních stáží) v zahraničí.

7. Zaměstnaní absolventi: Do roku 2020 má být podíl zaměstnaných absolventů (ve věku 20 až 34 let), kteří ukončili školní docházku nejvýše tři roky před referenčním rokem, nejméně 82%.

1.2.3 Slabá místa vzdělávacího systému

Součástí vize 2020 je vytvořit takový systém, který umožní každému žákovi a studentovi naplnit jeho potenciál. K tomu je třeba zajistit dobrou dostupnost všech stupňů vzdělávání pro všechny společenské skupiny a naplnit vzdělávací programy relevantními vzdělávacími obsahy, na které bude možno kdykoli navázat dalším a které umožní dobré uplatnění v osobním životě i na pracovním trhu.

Jak dokládají četné mezinárodní studie, srovnání států OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) i vývoj v sousedních zemích, nejvíce ovlivňuje úspěšnost žáků v pozdějším vzdělávání i v celoživotním učení zejména předškolní vzdělávání. Zvýšenou pozornost zaslouží vysoká míra nezaměstnanosti absolventů oborů středního vzdělání s výučním listem. Problémy však pocítují i absolventi vyšších odborných škol, kdy drtivá většina z nich po absolutoriu pokračuje ve studiu na vysoké škole, namísto předpokládaného vstupu na pracovní trh.

Jakými opatřeními předejít těmto problémům?

- **Zvýšit otevřenost a prostupnost vzdělávacího systému,** mimo jiné zabezpečením dostatečného společného základu kurikula na každé úrovni vzdělávání jako opory pro pokračující vzdělávací cesty.

- **Zvýšit prostupnost a relevanci odborného vzdělávání** tak, aby se maximálně zvýšila jeho efektivita a užitečnost pro absolventy a zaměstnavatele.
- **Klást větší důraz na klíčové kompetence** ve všeobecném i odborném vzdělávání, aby se zvýšila možnost uplatnění absolventů na pracovním trhu a v dalším studiu a to nejen po absolutoriu, ale i dlouhodobě.
- **Průběžně a systematicky monitorovat** průchod žáků vzdělávacím systémem a upravovat vzdělávací dráhy s ohledem na kvalitu, efektivitu a prostupnost systému.

1.2.4 Ověřitelné standardy jako předpoklad zajišťování kvality

Prostřednictvím hodnocení vztaženého k jasným standardům získává systém zpětnou vazbu o tom, jakými znalostmi a dovednostmi žáci a studenti skutečně disponují a jak účinně je vedena jejich výuka. Zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů bylo důležitým krokem vpřed směrem k lepšímu vymezení náročných očekávání toho, jaké úrovně vzdělání má žák dosáhnout v preprimárním, primárním a sekundárním vzdělávání.

Nejúspěšnější vzdělávací systémy organizují pravidelná hodnocení, která se nespokojují pouze s absolutními výsledky, ale zjišťují i přidanou hodnotu škol. *Stále je třeba mít na paměti, že standardy ze své podstaty vyjadřují pouze základní úroveň státem garantovaného vzdělání, role školy se nemůže omezit pouze na dosahování souladu se státním vzdělávacím standardem, a rovněž každý jedinec má být veden nejen k jejich pouhému splnění, ale k jejich překročení.* Dlouhodobá a pečlivá práce a monitorovacím systémem a evaluace vzdělávacích institucí a procesů, oddělená od kontrolní a inspekční činnosti, je také zásadním nástrojem pro systémové řízení vzdělávacího systému a jeho celkových výsledků.

Cílem Strategie vzdělávací politiky je připravit žáka na úspěšný a odpovědný osobní, občanský a pracovní život v podmínkách měnícího se světa. Situace na českém i evropském trhu práce vyžaduje po středních školách, aby vychovávaly absolventy schopné samostatně pracovat, komunikovat v cizím jazyce a využívat všech odborných kompetencí získaných vzděláváním ve střední škole. Nová podoba závěrečné zkoušky by měla všechny tyto cíle postupně naplňovat.

1.3 Proč byla nutná reforma závěrečné zkoušky

1.3.1 Co je cílem reformy

Cílem reformy je trvale zajišťovat kvalitu vzdělávání žáků učebních oborů a jejich dobré uplatnění v praxi. Přitom je důležité dosáhnout srovnatelnosti výsledků vzdělávání. Nová závěrečná zkouška představuje systémovou změnu v odborném vzdělávání, která zásadně mění zavedený stav, kdy si zadání závěrečných zkoušek připravovala každá škola pro sebe, takže zkouška měla v různých školách výrazně odlišnou úroveň. Využití jednotného zadání ovlivňuje kvalitu výuky ve školách, přípravu zkoušek i vybavení školních pracovišť.

„Na tomto místě by se slušelo říci, že princip jednotných zadání doputoval na NÚV odspodu. Nápad ulehčit si práci, srovnat výstup absolventa podle – a to slovo podtrhněme – konkrétních požadavků zaměstnavatelů, a tím do jisté míry společně ručit za kvalitu, dostala skupina odborných škol sdružených při Svazu zaměstnavatelů v energetice asi před desetiletím. Hlavně proto, že pozdější nabídka NÚV vycházela z podnětu škol, ze zadání formulovaných či připomínkových samotnými školami, byl nový výuční list od svého počátku přijímán napříč odborným školstvím příznivě (na rozdíl od státní maturity)³“, řekla Dana Kočková z Národního ústavu vzdělávání.

1.3.2 Nová závěrečná zkouška je přínos pro všechny

Učitelé a odborníci z praxe jsou s novými závěrečnými zkouškami spokojeni. Žákům se podle nich daří především u praktické zkoušky, problémy jim naopak dělá vyjadřování při ústní zkoušce. Vyplývá to z monitoringu provedeného editory jednotných zadání ve vybraných školách. Téměř všechny školy se shodly na tom, že jim jednotné zadání usnadnilo přípravu závěrečné zkoušky a přispělo ke sjednocení názorů na hodnocení a klasifikaci žáků. Jednotná zadání jsou podle nich kvalitně zpracovaná, témata jednotlivých zkoušek jsou pro žáky přiměřeně náročná a odpovídají potřebám oboru a praxe.

Odborníci z praxe si cení především zvýšení objektivitu hodnocení žáků v příslušném oboru, která umožňuje porovnat výsledky vzdělávání v jednotlivých školách. Za výrazný přínos jednotných zadání se považuje také vhodné propojení teoretických vědomostí s praktickými dovednostmi. „Žáci prokazují kvalitní osvojení základů oboru, které jim bez

³ Učitelské noviny č. 23/2010

větších problémů umožní uplatnit se i v rozdílně specializovaných firmách,“ cituje odborníky zpráva o výsledcích monitoringu⁴.

Přínos pro školy

- Jednotné zadání je pro školu vodítkem ukazujícím, jaké jsou výstupní požadavky na žáka.
- Škola dostává zpětnou vazbu, jak splňuje standardní požadavky jednotného zadání.

Přínos pro učitele

- Učitelé se mohou stát členy autorských týmů a spolupracovat na stanovení obsahu závěrečné zkoušky.
- Učitelé, kteří jednotné zadání využívají při závěrečných zkouškách ve školách, se také podílejí na jeho vývoji prostřednictvím dotazníkových šetření.
- Všem učitelům projekt poskytuje prostor pro diskusi nad obsahem závěrečné zkoušky.

Přínos pro žáky

- Na žáky téhož oboru jsou u závěrečných zkoušek kladeny stejné nároky.
- Výstupy žáků jsou hodnoceny na základě stejných pravidel a kritérií.

Přínos pro zaměstnavatele

- Zaměstnavatelé (odborníci z praxe) se na obsahu závěrečných zkoušek přímo podílejí.
- Vazby mezi obsahem zkoušky a požadavky zaměstnavatelů jsou transparentní.
- Výstupy žáků daného oboru v celé ČR jsou srovnatelné.

⁴ Čtvrtletník VZDĚLÁVÁNÍ, č. 3/2012, s. 2.

1.4 Ukončování studia v oborech vzdělání s výučním listem

1.4.1 Současná podoba závěrečné zkoušky

Současná podoba závěrečných zkoušek je upravena vyhláškou č. 47/2005 Sb. o ukončování vzdělání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělání v konzervatoři absolutoriem⁵. Tato vyhláška stanovuje v §2 – **Závěrečná zkouška v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje stupně středního vzdělání s výučním listem:**

„Odst. 1) Jednotlivé samostatně klasifikované zkoušky závěrečné zkoušky se konají v pořadí: písemná zkouška, praktická zkouška a ústní zkouška.

Odst. 2) Pro písemnou zkoušku stanoví ředitel školy nejméně tři témata, z nichž si žák jedno téma zvolí. Písemná zkouška trvá nejdéle 240 minut.

Odst. 3) Počet témat praktické zkoušky stanoví ředitel školy. Pokud je stanoveno více než jedno téma, žák si jedno téma vylosuje. Praktickou zkoušku koná žák nejdéle tři dny, u oborů vzdělání skupiny 82 Umění, užité umění trvá zkouška 2 až 4 týdny. V jednom dni trvá praktická zkouška nejvýše 7 hodin.

Odst. 4) Pro ústní zkoušku stanoví ředitel školy 25 až 30 témat, z nichž si žák jedno téma vylosuje. Příprava k ústní zkoušce trvá nejméně 15 minut, zkouška trvá nejdéle 15 minut. Je-li součástí tématu grafické či písemné řešení, může předseda zkušební komise prodloužit dobu přípravy až o dalších 15 minut.

Odst. 5) Závěrečná zkouška se koná v červnu v termínech stanovených ředitelem školy. V oborech vzdělání, kde praktická zkouška trvá 2 až 4 týdny, může ředitel školy stanovit termín závěrečné zkoušky od 20. května. Termín praktické zkoušky před 20. květnem může ředitel školy stanovit po dohodě s ministerstvem. Ředitel školy může stanovit jiný termín závěrečné zkoušky v případě ukončování vzdělání v rámci rekvalifikace podle zvláštního předpisu.“ (vyhláška č. 47/2008 Sb., § 2)

Školy se musí touto vyhláškou řídit. Konkrétní podoba jednotlivých částí závěrečné zkoušky je v rukou ředitele školy. Proto se často stává, že se liší náročnost závěrečné zkoušky

⁵vyhláška č. 47/2005 Sb. o ukončování vzdělání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělání v konzervatoři absolutoriem

na různých školách ve stejném oboru vzdělávání. Z tohoto důvodu pracuje již několik let tým odborníků na nové podobě závěrečné zkoušky.

1.4.2 Nová podoba závěrečné zkoušky

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) se podílí v rámci systémového projektu ESF (Evropský sociální fond) na reformě závěrečných zkoušek v oborech vzdělání s výučním listem (dále jen učební obor)⁶.

Proč je vyvíjen nový model závěrečných zkoušek? Myšlenka na vytvoření nového modelu závěrečných zkoušek vznikla při hodnocení dosavadní podoby závěrečných zkoušek v učebních oborech. Při tomto hodnocení byly shledány následující nedostatky:

- nesjednocenost obsahu závěrečných zkoušek v témže oboru na různých školách (nízká úroveň srovnatelnosti její náročnosti mezi školami),
- nedostatečné vyjádření vazeb mezi obsahem závěrečných zkoušek a kvalifikačními požadavky příslušné odborné kvalifikace,
- častá orientace písemné a ústní zkoušky na ověřování dílčích teoretických vědomostí bez přímé návaznosti na jejich praktické uplatnění.

Závěrečná zkouška by měla potvrdit to, že žáci dosáhli příslušnou odbornou kvalifikaci a zároveň by měla prokázat, že jejich vzdělávání směřovalo k celoživotnímu procesu sebevzdělávání.

Nové pojetí závěrečných zkoušek je jedním z prvků, které mají přispět ke zvýšení prestiže učebních oborů. Jednotné zadání má zaručit, že žádná škola nevynechá nic, co je pro obor podstatné a co budou žáci potřebovat pro výkon svého povolání. Výsledky zkoušek prováděných na různých školách také budou mnohem lépe srovnatelné.

Při použití jednotného zadání může škola zjistit, zda má dostatečnou úroveň. Některé školy budou kvůli tomu muset svou práci zlepšit, více dbát o další vzdělávání svých pedagogů a také modernizovat své vybavení tak, aby jejich absolventi zvládli svůj obor na současné technické úrovni.

⁶ROMANA JEZBEROVÁ A KOL *Návrh koncepce nové závěrečné zkoušky*. Praha, květen 2006. Tisk: informační středisko odborného vzdělávání NÚOV

Tvorba jednotných zadání souvisí s Národní soustavou kvalifikací. V ní se vytvářejí standardy popisující úplné i dílčí kvalifikace a tyto standardy podstatně ovlivňují zaměstnavatele. Skutečnost, že jednotná zadání tyto standardy respektují, povede ke srovnatelnosti závěrečných zkoušek i v evropském měřítku. Kvalifikace absolventů bude pro zaměstnavatele v různých zemích srozumitelnější než nyní.

Nové zkoušky se budou i nadále skládat z části **písemné, praktické a ústní**. Jejich zaměření bude ale mnohem více směřovat k reálné praxi v oboru. Stěžejní roli proto bude hrát **zkouška praktická**, při níž bude žák řešit konkrétní úkoly a problémy za podmínek, které odpovídají reálnému pracovnímu prostředí. Témata **písemné ani ústní zkoušky** by neměla mít encyklopedický charakter, jak to dosud často bývá, kdy jsou témata shodná i několik let. Mělo by jít o takové téma, při jehož řešení bude možné ověřit, zda je žák schopný využít své teoretické znalosti v praxi. Při ústní zkoušce dostávají žáci nově také otázky **ze světa práce**. Úplnou novinku v rámci závěrečné zkoušky představují **samostatné odborné práce**. Na základě výsledků dotazníkového šetření v praktické části již některé gastronomické školy mají s podobným vypracováním samostatné práce zkušenosti, někdy dokonce i v širším pojetí.

Nový model závěrečných zkoušek předpokládá také možnost objektivního sebehodnocení výsledků vzdělávání žáků tím, že žák se během studia shromažďuje záznamy o postupném naplňování tzv. **portfolia kompetencí** (odborné způsobilosti pro řádný výkon určité pracovní činnosti v určitém povolání). Portfolio kompetencí má zároveň sloužit zaměstnavatelům jako potvrzení dovedností, které si žák během studia osvojil.

1.4.3 Nové prvky závěrečné zkoušky

Obsahový přehled ze světa práce

Jedním z nových prvků závěrečné zkoušky je začlenění bloku podotázek **Obsahový přehled ze světa práce**⁷, které jsou zaměřeny na možnosti řešení nejčastějších problémů, s nimiž se absolventi při vstupu na trh práce potýkají. Smyslem je přimět žáky k úvahám o tom co dělat, pokud např. z důvodu nezaměstnanosti v regionu nezískají ihned práci ve svém oboru, kde

⁷ROMANA JEZBEROVÁ A KOL *Závěrečná zkouška podle jednotného zadání ve škole*. Praha, únor 2013. Tisk: informační středisko odborného vzdělávání NÚOV

vyhledat pomoc či jakými základními pracovně - právními vztahy se při nástupu do zaměstnání budou muset řídit, jak se dále vzdělávat apod.

Některé z podotázek jsou zaměřeny rovněž na to, aby žáci promýšleli již ve škole problémy ekonomického a ekologického charakteru, s nimiž se v zaměstnání i v osobním životě setkají (např. otázky samostatného podnikání v oboru, daně, rodinný rozpočet, úvěry a půjčky a rizika z nich vyplývající). Příprava žáků na tyto podotázky spočívá zejména v zaměření výuky na praktické problémy každodenního života, které poznávají a zvažují v rámci exkurzí, návštěv veřejnoprávních institucí, besed s příslušnými osobami apod. Při zkoušení vyučující navozují situaci, která umožní, aby žák o dané problematice mluvil volně a uváděl příklady z praktického života.

Samostatná odborná práce

Tato práce má dát žákům příležitost prokázat celkovou znalost určité odborné problematiky a ukázat, že jsou schopni přistupovat k zadanému tématu samostatně, tvůrčím způsobem a náležitě prezentovat výsledky své práce. Díky samostatné odborné práci pak mohou zkoušející lépe posoudit komunikativní, personální a sociální kompetence žáků a jejich schopnost pracovat s informacemi.

Pro samostatnou odbornou práci je charakteristické, že má širší obsahové zaměření a v řadě oborů začleňuje také podnikatelské aktivity (např. návrh na zřízení soukromé provozovny). Při zpracování této práce žák využívá svých znalostí z předmětů všeobecně vzdělávacích i odborných a musí ukázat, že dokáže teoretické vědomosti spojit s praktickým využitím.

Samostatná odborná práce je obvykle zadávána na začátku 2. pololetí posledního ročníku. Žáci si z několika možností vylosují určité téma a pak mají přibližně měsíc na to, aby svou práci napsali. Musí vyhledat potřebné informace, promyslet vlastní návrhy a zpracovat text práce na PC, který mohou vhodně doplnit výpočty, obrázky, nákresy apod. V jejich úsilí je podporují učitelé odborných předmětů a odborného výcviku, s nimiž své postupy konzultují.

Žáci oborů Číšník a Kuchař - číšník například dostali za úkol sestavit slavnostním menu a slavnostní tabuli na základě vylosovaného tématu k dané příležitosti, Cukráři připravovali podklady k výrobě svatebního dortu, Kadeřníci zpracovávali práci na téma společenský účes. Téma samostatné práce má vliv i na průběh závěrečné zkoušky. Při její praktické části žáci dostanou za úkol provést (vyrobit) to, co teoreticky popsali, a při ústní zkoušce svůj postup

obhajují před zkušební komisí. Žáci tak mají možnost ukázat, že pronikli do určité odborné problematiky, umí pracovat s informacemi a dokáží prezentovat výsledky své práce. Takové dovednosti jsou předpokladem k tomu, aby se dobře uplatnili v praxi měli chuť se i v dospělosti dál vzdělávat.

Myšlenka využít při závěrečné zkoušce samostatnou odbornou práci se postupně rozšiřuje. Současné právní předpisy neumožňují, aby samostatná odborná práce byla svébytnou součástí závěrečné zkoušky, proto byly dosud pouze využívány její výsledky. Vzhledem k tomu, že se tento prvek nové závěrečné zkoušky osvědčil a rozšiřuje se do dalších oborů vzdělání, ukazuje se potřeba legislativní úpravy, aby využití samostatné odborné práce při závěrečné zkoušce bylo právně zakotveno.

V návaznosti na samostatnou odbornou práci vyhlásil Národní ústav pro vzdělávání ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR v roce 2014 již potřetí soutěž samostatných odborných prací.⁸ Celkem se do ní přihlásilo 45 žáků a úroveň jejich prací zhodnotila komise, v níž byli zástupci MŠMT, Hospodářské komory ČR a NÚV. Práce byly posuzovány nejenom podle věcné a formální správnosti, ale také podle nápaditosti řešení.

1.4.4 Současný stav nové závěrečné zkoušky

Velkou většinou hlasů přítomných senátorů a senátorek byla ve čtvrtek 19. března 2015 schválena novela školského zákona, která mimo jiné zavádí jednotné závěrečné zkoušky do všech škol s učebními obory. K definitivnímu schválení teď novele chybí pouze podpis prezidenta Zemana. Ministr školství řekl ve svém vystoupení v Senátu, že se jedná o zásadní změnu, díky níž bude mít závěrečná zkouška v jednotlivých oborech stejnou úroveň, ať už se bude skládat v kterémkoli kraji ČR. Zdůraznil, že nová závěrečná zkouška byla připravována jinak než kritizovaná maturita: *„Byla zaváděna spíše evolučně než revolučně, a díky tomu se k ní už dneska hlásí asi 90 procent učňovských škol. S povinným zavedením by proto neměl být problém, jednotná zkouška je naopak masivně vítána,“* řekl ministr školství.

⁸ Nová závěrečná zkouška, magazín národního projektu, únor 2015

Podíl škol využívajících jednotná zadání⁹

- 2007/2008: 50 % (pilotní školy)
- 2009/2010: 80 % (jednotná zadání zpřístupněna všem školám)
- 2011/2012: 80,6 % škol s učebními obory kategorie H, 61 % škol s obory kategorie E
- 2013/2014: 91,2 % škol s učebními obory kategorie H, 84,6 % škol s obory kategorie E

Novela školského zákona

Pro celoplošné zavedení jsou potřebné určité změny v legislativě – ve „školském“ zákoně a také ve vyhlášce č. 47/2005 Sb. Nepůjde o nějaké dramatické zásahy, protože jde o drobnou změnu v kompetenci ředitelů.

Část věnovaná použití jednotného zadání¹⁰

§ 73

Účelem závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky je ověřit, jak žáci dosáhli cílů vzdělávání stanovených rámcovým a školním vzdělávacím programem v příslušném oboru vzdělání, zejména ověřit úroveň klíčových vědomostí a dovedností žáka, které jsou důležité pro jeho další vzdělávání nebo výkon povolání nebo odborných činností.

§ 74

(1) Závěrečná zkouška se skládá

- a) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání s výučním listem, z písemné zkoušky a ústní zkoušky a praktické zkoušky z odborného výcviku,
- b) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání, z praktické zkoušky z odborných předmětů a teoretické zkoušky z odborných předmětů.

(2) Žák může konat závěrečnou zkoušku, pokud úspěšně ukončil poslední ročník středního vzdělávání.

(3) ~~Ředitel školy stanoví v souladu s rámcovým a školním vzdělávacím programem témata, obsah, formu a pojetí zkoušek a termíny jejich konání.~~

⁹ www.nuv.cz/nzz2

¹⁰ www.nuv.cz/nzz2

(3) Termíny konání závěrečných zkoušek stanoví ředitel školy. V závěrečných zkouškách podle odstavce 1 písm. a) škola využívá jednotných zadání a související zkušební dokumentace. Tato zadání a zkušební dokumentaci připravuje a školám zpřístupňuje ministerstvo nebo právnická osoba zřízení a pověřená ministerstvem zpracováním jednotných zadání závěrečných zkoušek a zkušební dokumentace. Škola je povinna zabezpečit zadání a související dokumentaci proti jejich zneužití. Pro závěrečné zkoušky podle odstavce 1 písm. b) stanoví témata, obsah, formu a pojetí zkoušek ředitel školy.

1.4.5 E-learningové vzdělávání

Tvorba témat závěrečných zkoušek je po metodické i organizační stránce náročná, proto se dosud editoři jednotného zadání každoročně povinně účastnili vzdělávacích seminářů v Národním ústavu pro vzdělávání. **E-learningové vzdělávání** tvůrců a uživatelů jednotného zadání tyto semináře nahradí. Je to důležité proto, aby v jednotlivých učebních oborech mohli podle aktuálních potřeb nadále vytvářet nová témata autoři, kterými jsou učitelé odborných škol z celé ČR, a aby všechny odborné školy měly dostatek informací o tom, jak konat závěrečné zkoušky podle jednotného zadání.

Komu je e-learningové vzdělávání určeno?¹¹

- **Autoři témat** (učitelé z odborných škol) využívají systém k vytváření témat závěrečných zkoušek v aplikaci nazvané Tvůrce témat.
- **Editoři tvorby jednotného zadání** v něm pracují v procesu kontroly a schvalování jednotlivých témat při jejich zařazování do databáze témat příslušného oboru v aplikaci nazvané Správce témat a při sestavování jednotných zadání pro jednotlivé obory z témat uložených do databází v aplikaci Správce JZZZ IIS.
- **Školy** si stahují a upravují jednotná zadání a získávají potřebné informace na webovém portálu nové závěrečné zkoušky, kde také mohou k jednotnému zadání uvádět připomínky.

Jednotliví uživatelé tedy mohou využívat e-learningové vzdělávání v různém rozsahu.

¹¹ Nová závěrečná zkouška 2, magazín národního projektu, říjen 2014

Další inovace informačního systému by měla přinést možnost, aby žáci skládali písemné zkoušky na počítači. Předpokladem ale je, aby školy měly počítačovou učebnu s dostatečným počtem stanic. Pak by bylo možné, aby žáci realizovali celou písemnou zkoušku na počítači, a to včetně doplňování textů, kreslení schémat, výkresů či zapisování hodnot do tabulek. Samozřejmě by učitelé museli dostat k dispozici určitou hodinovou dotaci na seznámení s tímto novým systémem.

V současnosti se řeší různé technické komplikace vyplývající z toho, že pojetí jednotných zadání není ve všech oborech stejné. Výhodou tohoto způsobu je, že se zadání generuje automaticky a nehrozí tak předčasné vyzrazení. Tištěná verze má i další nevýhody: spotřebuje se spousta papíru, který se pak vyhodí (musí se o tom vést záznam), nebo učitelé často nemohou po žácích přečíst odpovědi.

2. Praktická část

2.1 Dotazníkové šetření

2.1.1 Popis použité výzkumné metody

Pro výzkumnou část je zvolen kvantitativní výzkum metoda dotazníková, technika dotazníku. Dotazník je tvořen z otázek, které umožňují výběr u jedné části respondentů ze dvou variant (ano x ne) a u druhé výběr z několika variant odpovědí. Je určen zástupcům ředitelů pro praktickou výuku a bývalým žákům třetích ročníků (absolventům), kteří pokračují na nástavbovém studiu. Dotazník pro zástupce je tvořen osmnácti otázkami, v dotazníku pro žáky je pět otázek.

Dotazník byl pilotně ověřen na dvaceti vybraných školách. V pilotním ověření byla použita jak škála bipolární, tak vícestupňová. Po ověření výsledků jsem se rozhodla pro bipolární škálu v dotazníku pro zástupce ředitelů. Tento způsob byl využit z toho důvodu, že respondenti upřednostňovali zejména rychlost a jednoduchost odpovědí. Respondentům byla dána možnost se k dané problematice všeobecně vyjádřit i mimo dotazník, což využilo asi 18% z nich.

Dotazníková metoda je založena na principu nepřímého řízeného rozhovoru písemnou formou. Je charakteristická pro hromadné získávání údajů. Objektivita dotazníkové metody je

založena na motivování respondentů ochotných vypovídat pravdivě a přesně, což je zajištěno anonymitou respondentů při vlastním výzkumu. Závisí na formulaci otázek, která se řídí stejnými pravidly jako u rozhovoru. Hlavním problémem použití dotazníku je volba a formulace otázek. Jednoznačnost otázky je předpokladem jednoznačnosti odpovědi. V dotazníku lze použít i škálových položek. Škálová položka má pevně stanovené varianty, které postihují všechny možnosti, a respondent pouze umísťuje odpověď na některý bod ve škále. (M. Stojan, 1998, s. 49)¹²

Pomocí dotazníku lze celkem snadno a sesbírat velké množství dat. Pro tuto práci je zvoleno písemné dotazování – je méně finančně a časově náročné a umožňuje kontaktovat osoby jinak nedosažitelné. Výhodou písemného dotazníku je také to, že dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času, je vyloučen jakýkoliv vliv tazatele na odpovědi.

2.1.2 Výzkumný vzorek

Jako výzkumný vzorek byli zvoleni zástupci ředitelů pro praktickou výuku a absolventi třetích ročníků, kteří pokračují na téže škole v nástavbovém studiu. V zájmu dosažení co největší objektivit byl výběr respondentů uskutečněn ve všech čtrnácti krajích. Vybrané školy mají stejné zaměření, žáci v nich získávají dovednosti v oborech Kuchař – číšník, Kuchař a Číšník, servírka. Tyto školy byly vybrány záměrně z důvodu dlouholeté pracovní zkušenosti autorky. Do tří typů škol (škola A – soukromé gastronomické, škola B – státní gastronomické, škola C – státní s různými učebními obory) bylo zasláno pro zástupce ředitele praktické výuky 30 dotazníků (10 škola A, 10 škola B, 10 škola C) a 85 dotazníků pro žáky – absolventy (20 škola A, 25 škola B, 35 škola C).

Cíle dotazníkového šetření:

- 1) co pro školy znamená zavedení nového modulu závěrečné zkoušky,
- 2) zjistit, zda učitelé a žáci očekávají, že pro ně bude zavedení jednotné závěrečné zkoušky představovat problémy,
- 3) jak mohou samotní zástupci ředitelů pro praktickou výuku na jednotlivých školách ovlivnit úroveň jednotné závěrečné zkoušky a zvýšit tím prestiž učňovských oborů.

¹²STOJAN, M. Přehled obecných pedagogických kategorií. 2. vyd. dopl. Brno: Cerm, 2003. s. 49 ISBN 80-7204-323-4

Před statistickým hodnocením jednotlivých otázek dotazníku byly stanoveny následující hypotézy:

- 1) realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání byla pedagogy školy přijímána pozitivně,
- 2) pedagogičtí pracovníci očekávají od jednotné závěrečné zkoušky, že přispěje ke srovnatelnosti výsledků,
- 3) zavedením jednotného zadání zkoušky je třeba na školách uskutečnit další vzdělávání pedagogických pracovníků.

2.1.3 Statistické hodnocení dotazníku a návratnost

Jednotlivé otázky z navracených dotazníků jsou vyhodnoceny a zpracovány do tabulek. V tabulkách jsou zaneseny a graficky odlišeny počty odpovědí z jednotlivých dotazníků a procentuální podíl těchto odpovědí. Všechny získané hodnoty z jednotlivých otázek jsou zpracovány do grafů. Ze škol A se vrátilo zpět 10 (100%) vyplněných dotazníků od zástupců ředitelů a 18 (90%) od žáků. Ze škol B se vrátilo zpět 10 (100%) vyplněných dotazníků od zástupců ředitelů a 23 (92%) od žáků. Ze škol C se vrátilo zpět 8 (80%) vyplněných dotazníků od zástupců ředitelů a 35 (87,5%) od žáků.

Vyhodnocení dotazníku pro zástupce ředitele praktické výuky

Dotazník pro zástupce ředitele praktické výuky obsahoval 18 otázek (viz příloha č. 1) a zabýval se tím, zda jsou školy spokojeny s informacemi, podklady pro jednotné zadání, způsobem hodnocení, využití nových zkoušek v rámci jednotlivých škol a požadavky na učitele.

Vyhodnocení dotazníku pro žáky (absolventy)

Dotazník pro žáky obsahoval 5 otázek (viz příloha č. 2). Zjišťoval, jak se žáci připravovali na závěrečnou zkoušku, jaká část závěrečné zkoušky byla pro ně nejtěžší a jak se vypořádali s cizím jazykem ve všech částech zkoušky.

Otázka č. 1

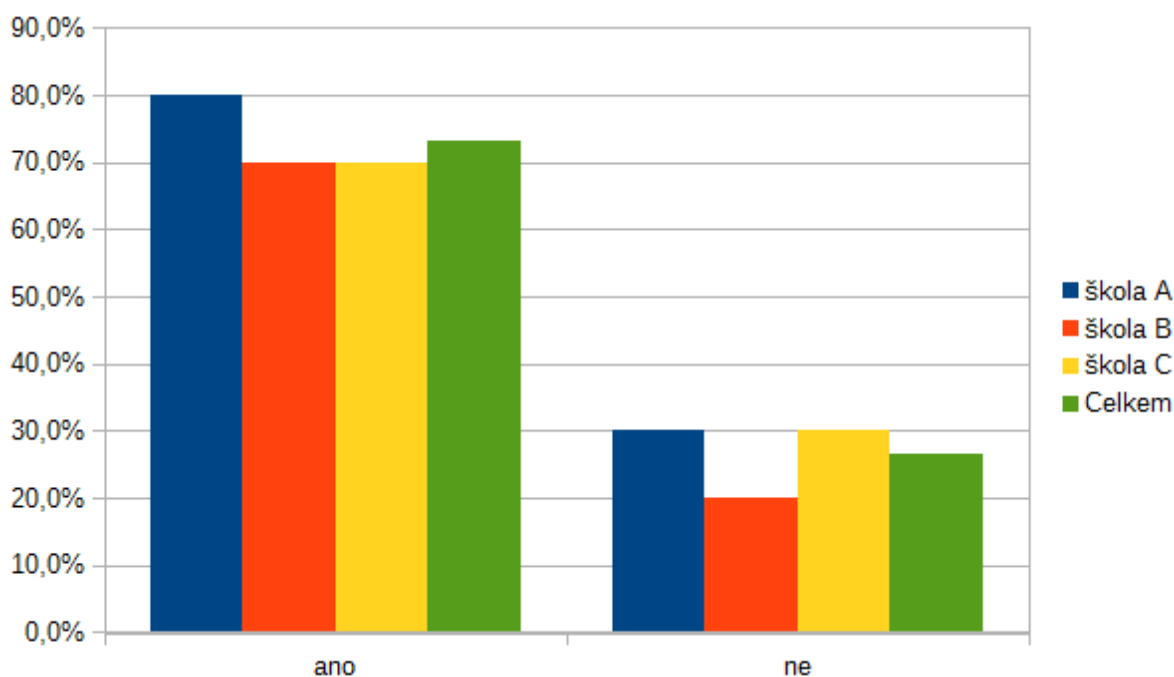
Získané informace, případná pomoc z NÚV byli dostačující.

ANO

NE

Tabulka 1 – Vyhodnocení otázky č. 1) – zástupci ředitelů

Otázka 1	škola A	škola B	škola C	Celkem
Ano	8 80,0%	7 70,0%	7 70,0%	22 73,3%
Ne	3 30,0%	2 20,0%	3 30,0%	8 26,7%

Graf 1 – Vyhodnocení otázky č. 1) – zástupci ředitelů

Většina zástupců z oslovených škol (73,3%) uvedla, že informace byli dostačující a pokud nastal nějaký problém, tak pracovníci z NÚV na vznesený dotaz neodkladně reagovali. Nejasnosti se týkali zejména praktické části závěrečných zkoušek, kdy někteří vyučující nedokázali žákům vysvětlit propojení a využití samostatné odborné práce s vylosovanými tématy.

Otázka č. 2

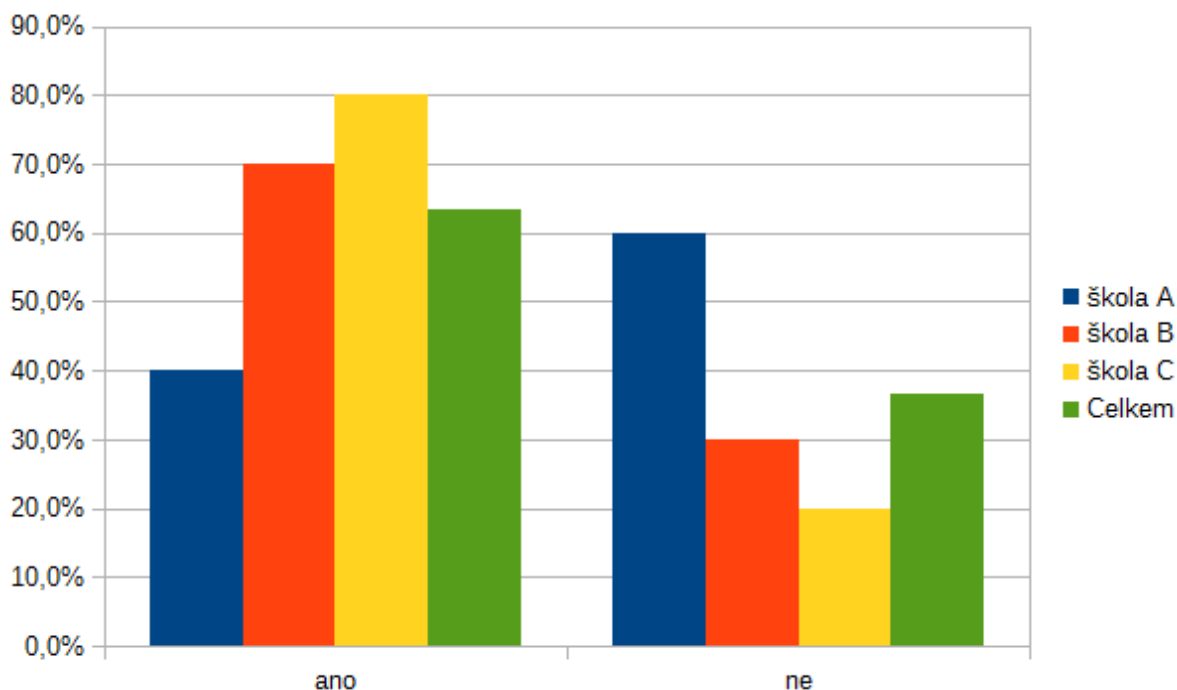
Jednotné zadání usnadnilo škole přípravu závěrečné zkoušky.

ANO

NE

Tabulka 2 – Vyhodnocení otázky č. 2) – zástupci ředitelů

Otázka 2		škola A		škola B		škola C		Celkem
Ano	4	40,0%	7	70,0%	8	80,0%	19	63,3%
Ne	6	60,0%	3	30,0%	2	20,0%	11	36,7%

Graf 2 – Vyhodnocení otázky č. 2) – zástupci ředitelů

Přestože 63,3% zástupců uvedlo, že jednotné zadání škole usnadnilo práci (odpadá zejména vytváření témat u všech částí zkoušky), tak poměrně velké procento (36,7%) se potýkalo s různými, ale převážně dílčími problémy. Většina z nich byla po absolvování JZZZ odstraněna.

Otázka č. 3

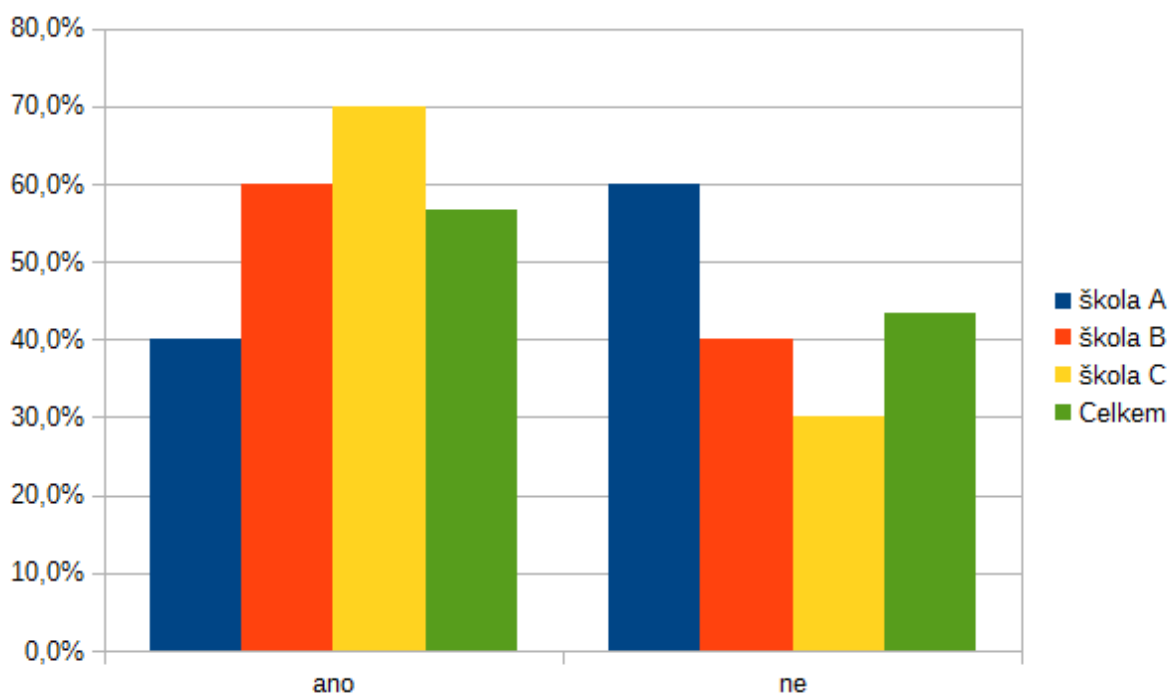
Příprava podkladů k závěrečné zkoušce z JZZZ byla časově a materiálně srovnatelná s jejich přípravou původním způsobem.

ANO

NE

Tabulka 3 – Vyhodnocení otázky č. 3) – zástupci ředitelů

Otázka 3		škola A		škola B		škola C		Celkem
Ano	4	40,0%	6	60,0%	7	70,0%	17	56,7%
Ne	6	60,0%	4	40,0%	3	30,0%	13	43,3%

Graf 3 – Vyhodnocení otázky č. 3) – zástupci ředitelů

Odpovědi u otázky č. 3 jsou poměrně vyrovnané. Pro 56,7% dotázaných byla příprava zkoušek srovnatelná s přípravou původním způsobem. 43,3% uvedlo, že časová náročnost byla dána hlavně neznalostí nového způsobu vykonávání zkoušek. Po materiální stránce byl problém s tiskem velkého množství témat a příloh jak pro žáky, tak pro učitele.

Otázka č. 4

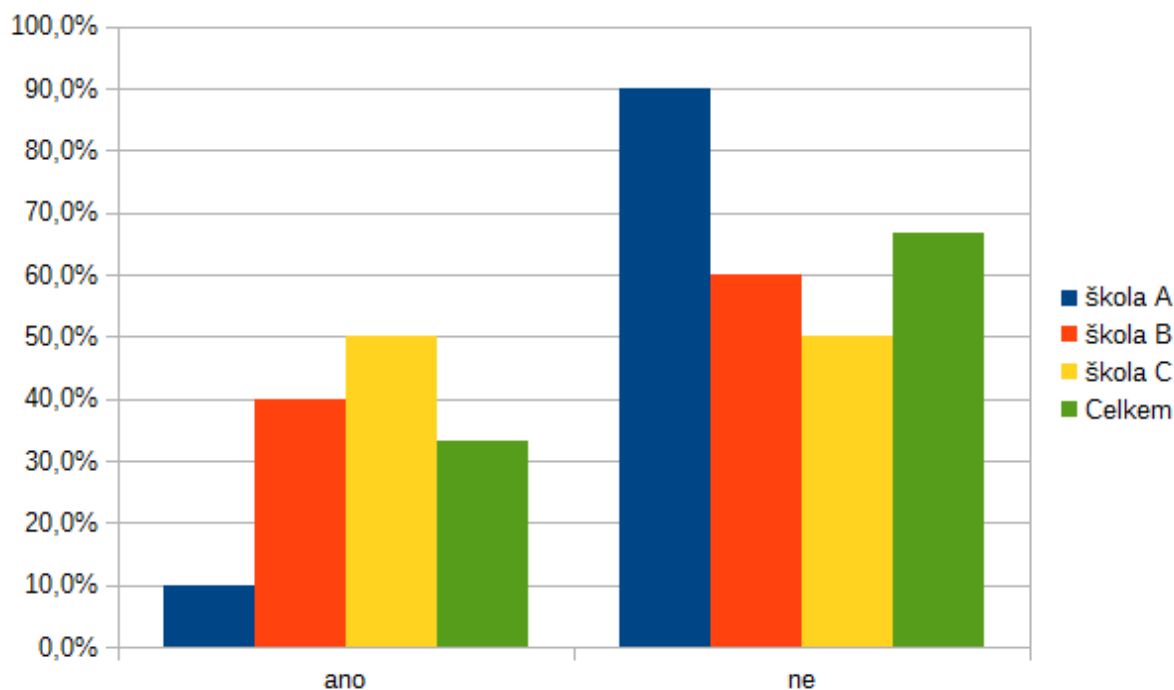
Škola realizovala všechny části závěrečné zkoušky (písemná, praktická, ústní).

ANO

NE

Tabulka 4 – Vyhodnocení otázky č. 4) – zástupci ředitelů

Otázka 4		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	1	10,0%	4	40,0%	5	50,0%	10	33,3%
ne	9	90,0%	6	60,0%	5	50,0%	20	66,7%

Graf 4 – Vyhodnocení otázky č. 4) – zástupci ředitelů

Většina škol (66,7%) v otázce č. 4 odpověděla, že nerealizovala všechny části jednotné zkoušky. Hlavním důvodem bylo to, že realizovaly tuto zkoušku poprvé, a proto si chtěly jednotlivé části vyzkoušet nejprve samostatně. Některé školy uvedly, že jim např. nevyhovovala praktická část, proto si raději zařadily školní verzi.

Otázka č. 5

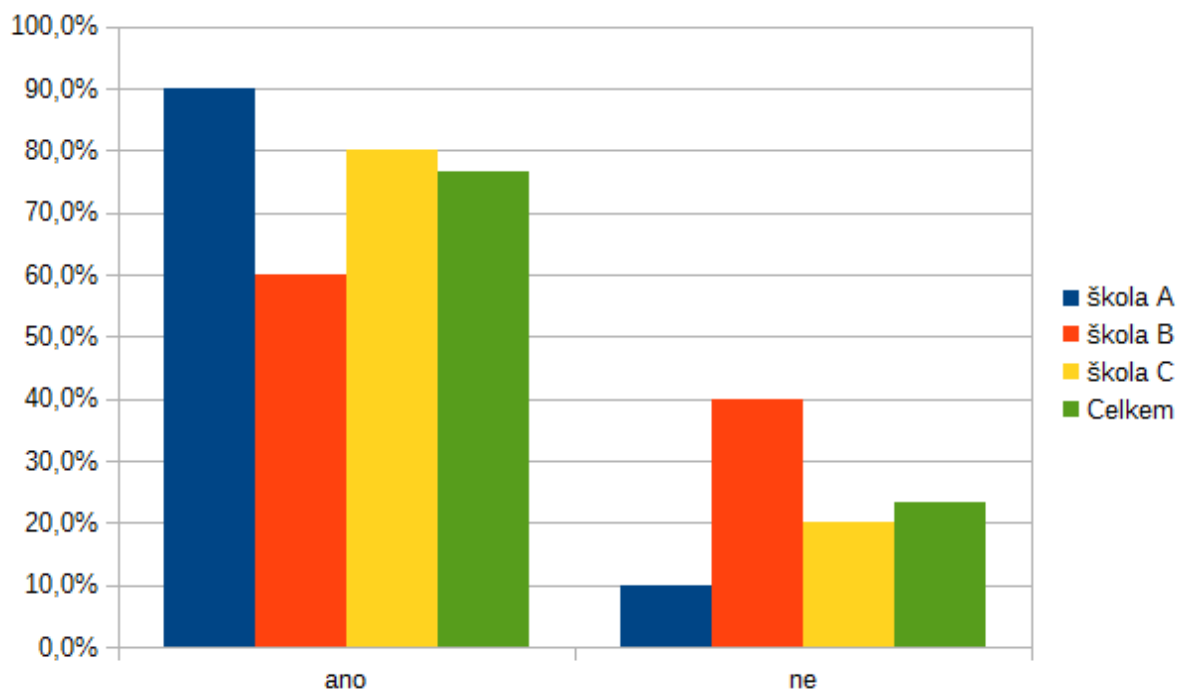
Obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků.

ANO

NE

Tabulka 5 – Vyhodnocení otázky č. 5) – zástupci ředitelů

Otázka 5		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	9	90,0%	6	60,0%	8	80,0%	23	76,7%
ne	1	10,0%	4	40,0%	2	20,0%	7	23,3%

Graf 5 – Vyhodnocení otázky č. 5) – zástupci ředitelů

Drtivá většina škol (76,7%) vyjádřila názor, že obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků. U škol, které odpověděly záporně (23,3%), byly problémy hlavně s novým prvkem ústní zkoušky a to u bloku otázek z přehledu ze světa práce.

Otázka č. 6

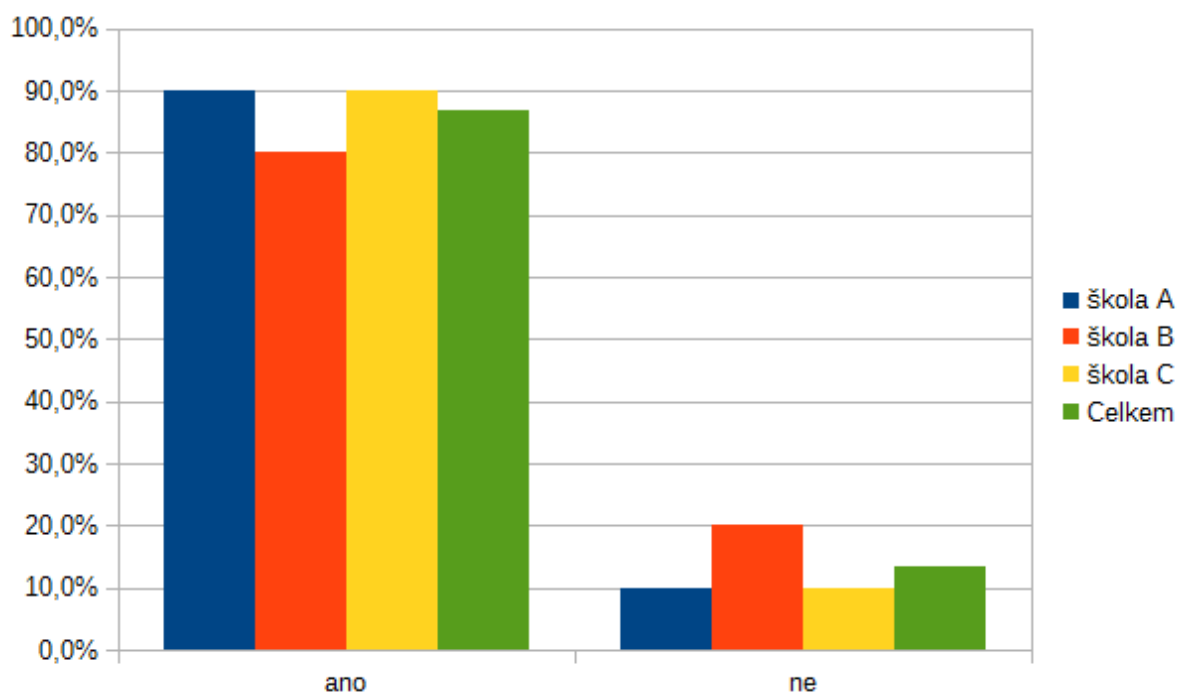
Témata odpovídala obsahu výuky ve škole.

ANO

NE

Tabulka 6 – Vyhodnocení otázky č. 6) – zástupci ředitelů

Otázka 6	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	9 90,0%	8 80,0%	9 90,0%	26 86,7%
ne	1 10,0%	2 20,0%	1 10,0%	4 13,3%

Graf 6 – Vyhodnocení otázky č. 6) – zástupci ředitelů

U otázky č. 6 bylo 86,7% dotázaných spokojeno s výběrem témat. Problémem se ukázalo jako v předešlé otázce č. 5 zařazení otázek z přehledu ze světa práce. Někteří učitelé všeobecných předmětů museli upravit Školní vzdělávací programy. U odborných předmětů byly jen nepatrné odchylky, které si nevyžádaly zásadní úpravu ŠVP.

Otázka č. 7

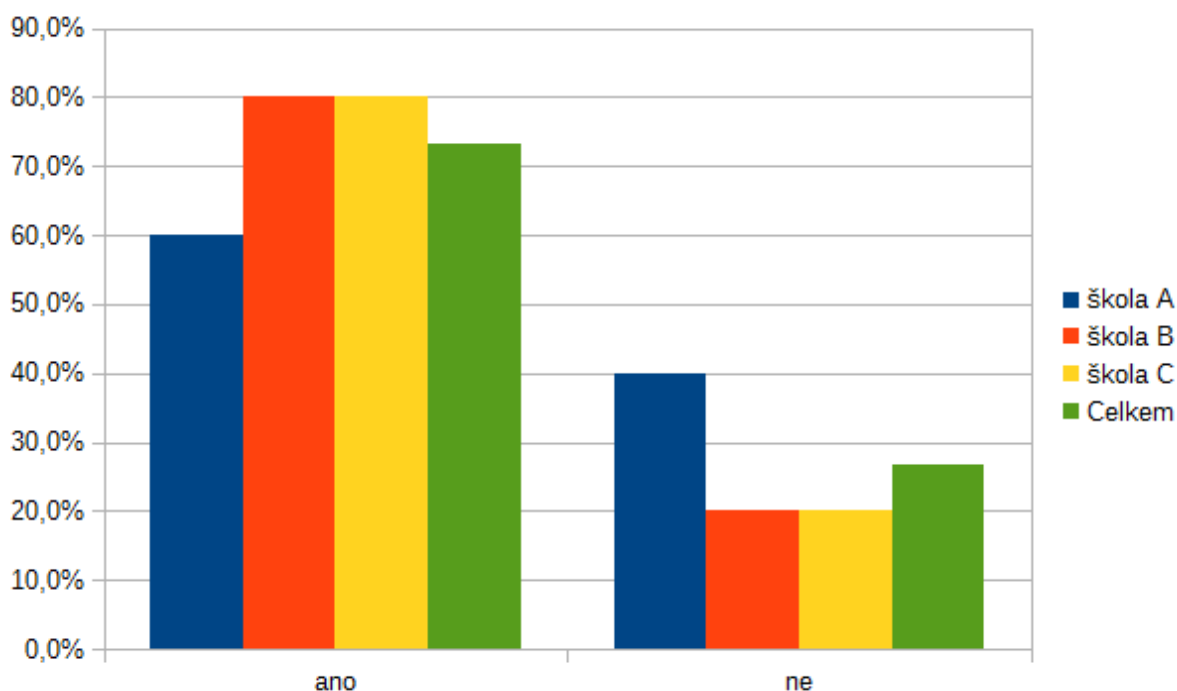
Způsob hodnocení stanovený v jednotném zadání vyhovoval.

ANO

NE

Tabulka 7 – Vyhodnocení otázky č. 7) – zástupci ředitelů

Otázka 7	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	6 60,0%	8 80,0%	8 80,0%	22 73,3%
ne	4 40,0%	2 20,0%	2 20,0%	8 26,7%

Graf 7 – Vyhodnocení otázky č. 7) – zástupci ředitelů

Správná řešení a způsob hodnocení školám vyhovoval v 73,3%. 26,7% škol, které odpověděly záporně, upozornilo na chyby v zadání a hlavně nesouhlasilo s hodnocením při zařazení školní verze, kdy je celkové hodnocení ovlivněno pouze v rozmezí jednoho stupně. Menší problémy byly s hodnotící tabulkou písemné části závěrečné zkoušky.

Otázka č. 8

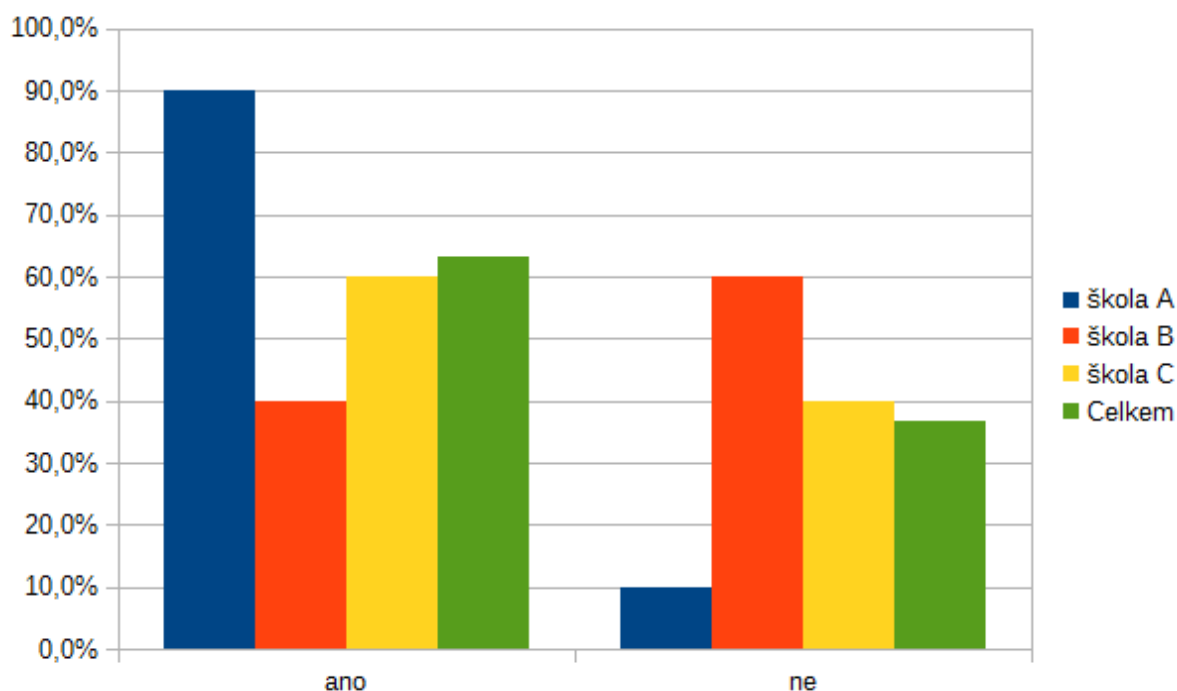
Škola využila možnost zařadit do zkoušky školní část.

ANO

NE

Tabulka 8 – Vyhodnocení otázky č. 8) – zástupci ředitelů

Otázka 8	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	9 90,0%	4 40,0%	6 60,0%	19 63,3%
ne	1 10,0%	6 60,0%	4 40,0%	11 36,7%

Graf 8 – Vyhodnocení otázky č. 8) – zástupci ředitelů

Většina škol (63,3%) využila možnost zařadit do zkoušky školní část. Z 19 odpovědí **ano** byla v 15 případech školní část využita v písemné části zkoušky a ve 4 případech v praktické části zkoušky. U respondentů, kteří odpověděli **ne**, byl hlavní důvod ten, že by do praktické části rádi zařadili školní část, ale sami měli problémy s předepsanými pravidly jednotné zkoušky, zejména pak s podmínkami vybavení pro vykonání praktických zkoušek.

Otázka č. 9

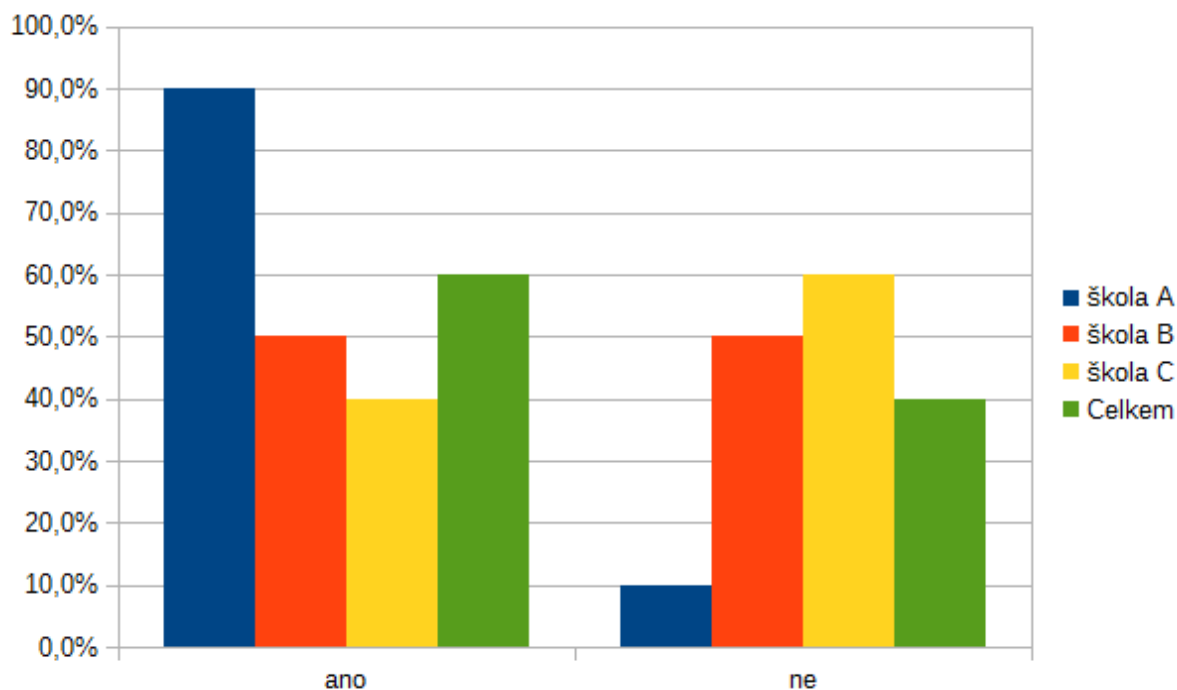
Požadavky na vybavení pracoviště odpovídaly podmínkám školy.

ANO

NE

Tabulka 9 – Vyhodnocení otázky č. 9) – zástupci ředitelů

Otázka 9		škola A	škola B	škola C		Celkem
ano	9	90,0%	5 50,0%	4 40,0%	18	60,0%
ne	1	10,0%	5 50,0%	6 60,0%	12	40,0%

Graf 9 – Vyhodnocení otázky č. 9) – zástupci ředitelů

V 60% byly školy spokojeny s podmínkami pro vybavení pracoviště pro vykonání praktické zkoušky. Důvod byl ten, že tyto školy mají své vlastní provozovny a střediska pro veřejnost, proto je jejich vybavení na poměrně vysoké úrovni. U záporných odpovědí převažoval problém jako u otázky č. 8, kdy vybavení neodpovídalo podmínkám pro vykonání zkoušky a proto museli někteří žáci vykonávat zkoušku na provozovnách sociálních partnerů.

Otázka č. 10

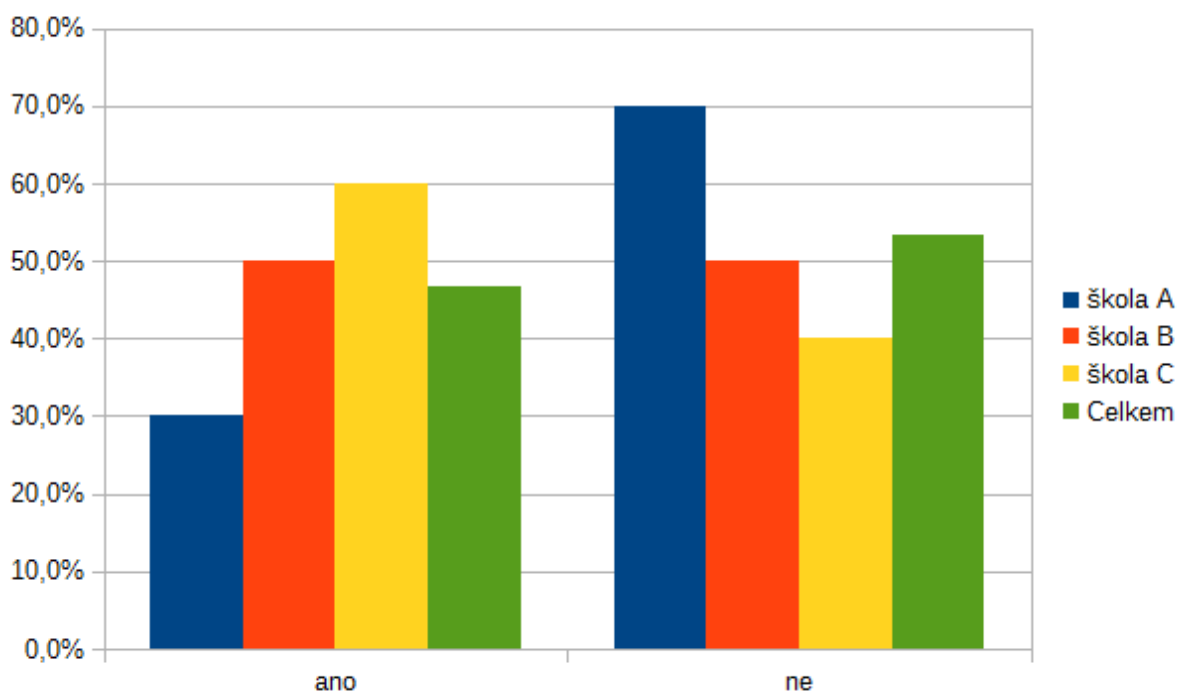
Je náročnost JZZZ u jednotlivých oborů srovnatelná?

ANO

NE

Tabulka 10 – Vyhodnocení otázky č. 10) – zástupci ředitelů

Otázka 10		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	3	30,0%	5	50,0%	6	60,0%	14	46,7%
ne	7	70,0%	5	50,0%	4	40,0%	16	53,3%

Graf 10 – Vyhodnocení otázky č. 10) – zástupci ředitelů

Odpovědi na tuto otázku byli poměrně vyrovnané, přesto 53,3% nebylo spokojeno s náročností u jednotlivých oborů. Školy vyučující pouze gastronomické obory uvedly, že měly problémy zejména s cizím jazykem v písemné části. Školy s různým odborným zaměřením kritizovaly odlišnou náročnost témat taktéž v písemné části.

Otázka č. 11

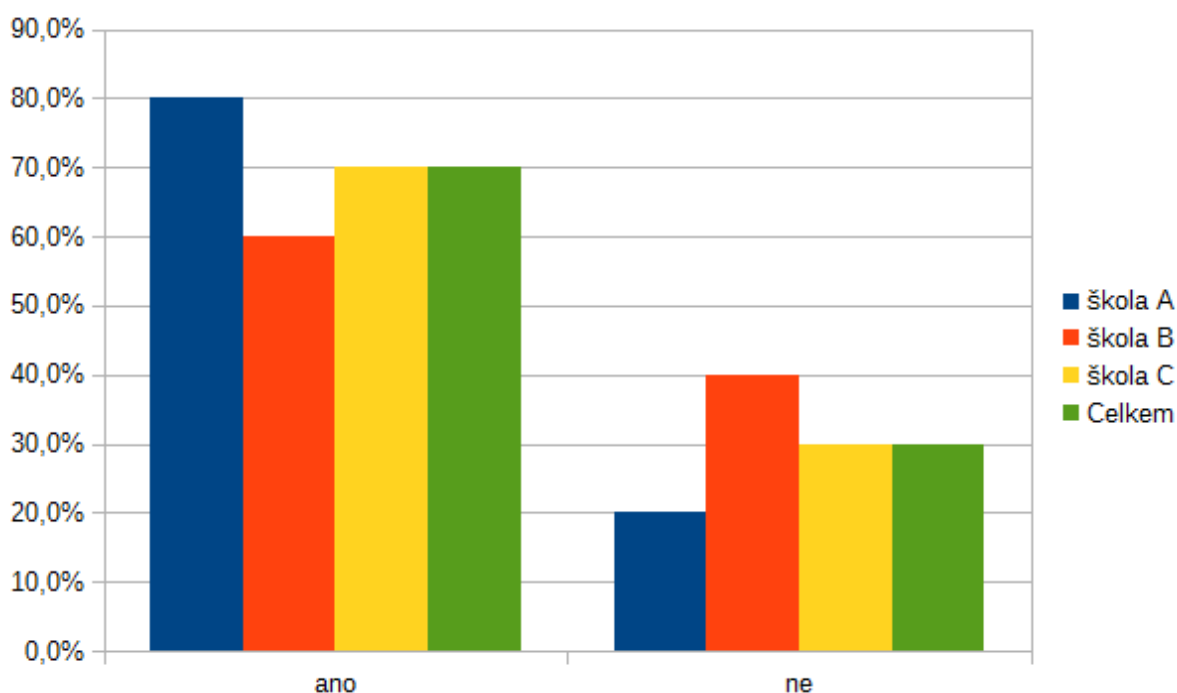
Zařazení samostatné odborné práce do JZZZ škola považuje za přínosné.

ANO

NE

Tabulka 11 – Vyhodnocení otázky č. 11) – zástupci ředitelů

Otázka 11	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	8 80,0%	6 60,0%	7 70,0%	21 70,0%
ne	2 20,0%	4 40,0%	3 30,0%	9 30,0%

Graf 11 – Vyhodnocení otázky č. 11) – zástupci ředitelů

Poměrně velké procento (70%) zástupců škol považuje za velmi přínosné zařazení samostatné odborné práce do závěrečné zkoušky a to i přesto, že na některých školách to znamenalo pro učitele práci navíc, zejména co se týká pomoci žákům, protože převážná část jich sama nedokáže zpracovat takto rozsáhlou práci. Školy, které vyučují obory Číšník a Kuchař – číšník podobnou formu práce po žácích vyžadují již několik let, takže ji pouze rozšířily o několik bodů. 30% škol uvedlo, že samostatná práce pro ně nijak přínosná není, ale konkrétní důvody neuváděly.

Otázka č. 12

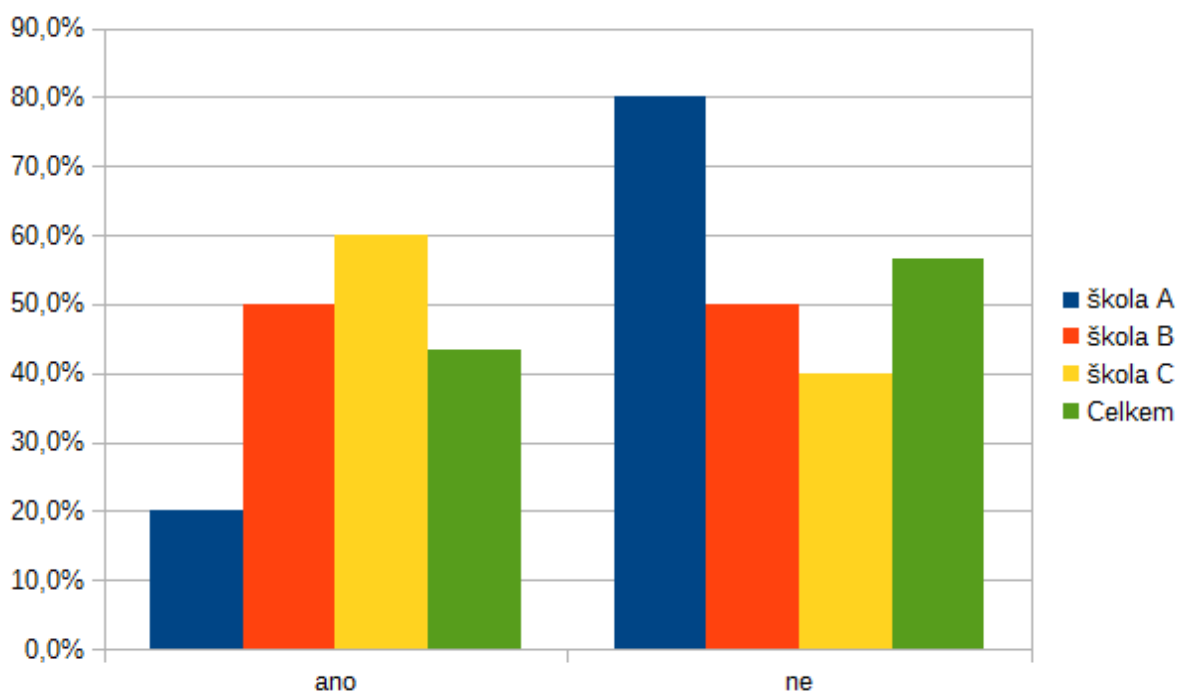
JZZZ přispívá ke srovnatelnosti výsledků vzdělávání v oboru mezi školami.

ANO

NE

Tabulka 12 – Vyhodnocení otázky č. 12) – zástupci ředitelů

Otázka 12		škola A	škola B	škola C		Celkem		
ano	2	20,0%	5	50,0%	6	60,0%	13	43,3%
ne	8	80,0%	5	50,0%	4	40,0%	17	56,7%

Graf 12 – Vyhodnocení otázky č. 12) – zástupci ředitelů

Ohledně srovnatelnosti výsledků mezi školami odpovědělo 56,7% zástupců škol záporně. Zejména škola A (soukromá) uváděla jako velké negativum to, že u praktické části jsou oproti původní školní verzi mnohem nižší nároky. 43,3% dotazovaných si myslí, že sjednocením závěrečných zkoušek bude mnohem snadnější porovnávat kvalitu výuky na stejném typu škol.

Otázka č. 13

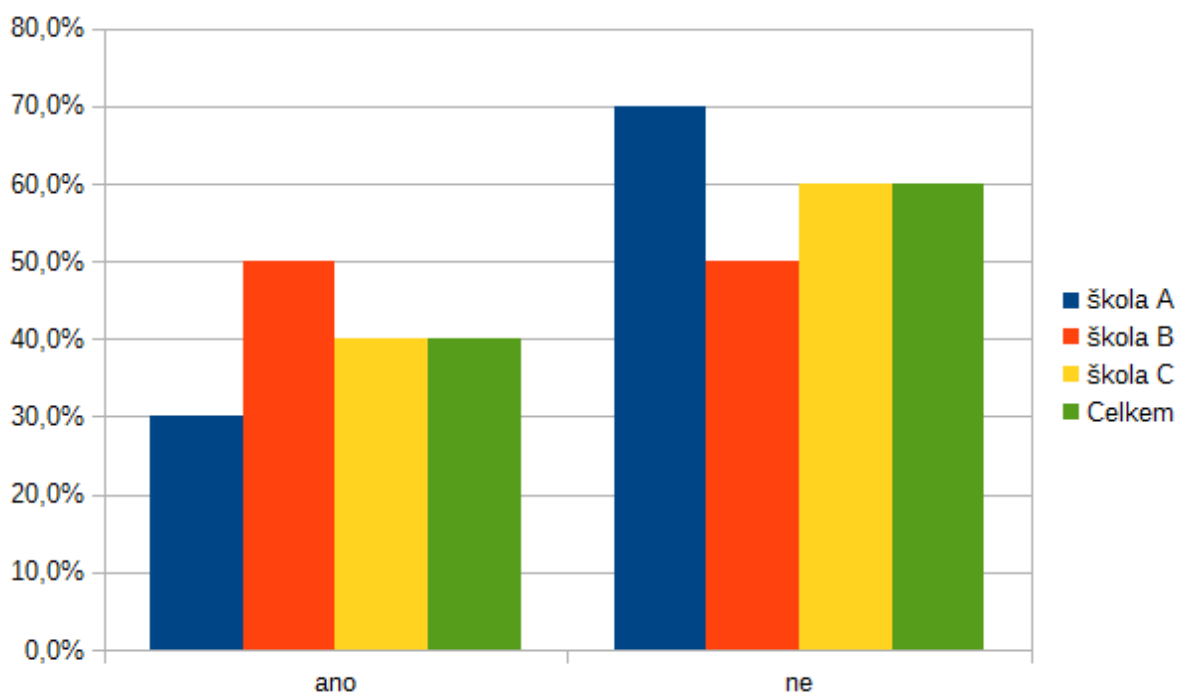
Využití JZZZ u závěrečné zkoušky zvyšuje prestiž oborů s výučním listem.

ANO

NE

Tabulka 13 – Vyhodnocení otázky č. 13) – zástupci ředitelů

Otázka 13		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	3	30,0%	5	50,0%	4	40,0%	12	40,0%
ne	7	70,0%	5	50,0%	6	60,0%	18	60,0%

Graf 13 – Vyhodnocení otázky č. 13) – zástupci ředitelů

60% dotázaných u otázky č. 13 uvedlo, že zavedením jednotné závěrečné zkoušky se prestiž u učebních oborů nezvýší, jelikož nezájem o tyto obory je problémem celkové situace ve školství, kdy je dlouhodobě na školách nedostatek žáků. Prestiž by naopak pozvedlo zvýšení požadavků na praktické znalosti.

Otázka č. 14

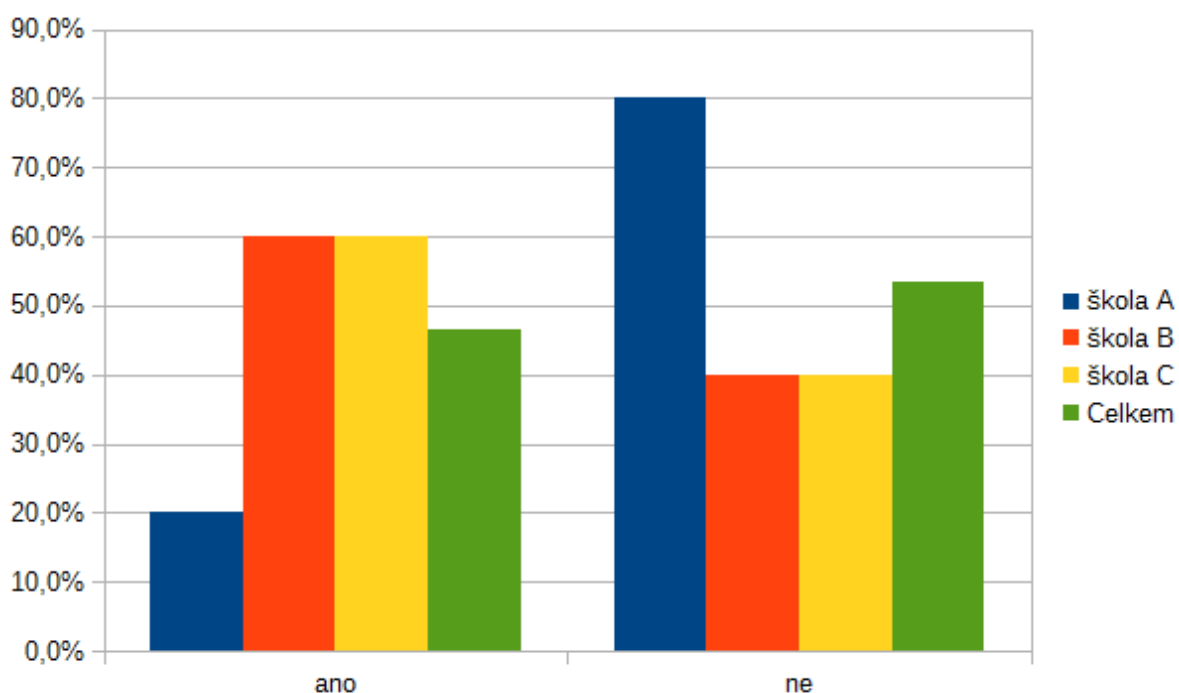
Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ byla pedagogy školy přijímána převážně pozitivně.

ANO

NE

Tabulka 14 – Vyhodnocení otázky č. 14) – zástupci ředitelů

Otázka 14	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	2 20,0%	6 60,0%	6 60,0%	14 46,7%
ne	8 80,0%	4 40,0%	4 40,0%	16 53,3%

Graf 14 – Vyhodnocení otázky č. 14) – zástupci ředitelů

Odpovědi na otázku č. 14 jsou poměrně vyrovnané, kdy 46,7% zástupců škol uvedlo, že učitelé přijímali jednotné zkoušky pozitivně. Jako hlavní důvod uváděli to, že odpadlo veškeré vytváření podkladů pro zkoušky. Důvodem negativních odpovědí (53,3%) byly zvýšené nároky na pedagogy při opravování samostatných odborných prací.

Otázka č. 15

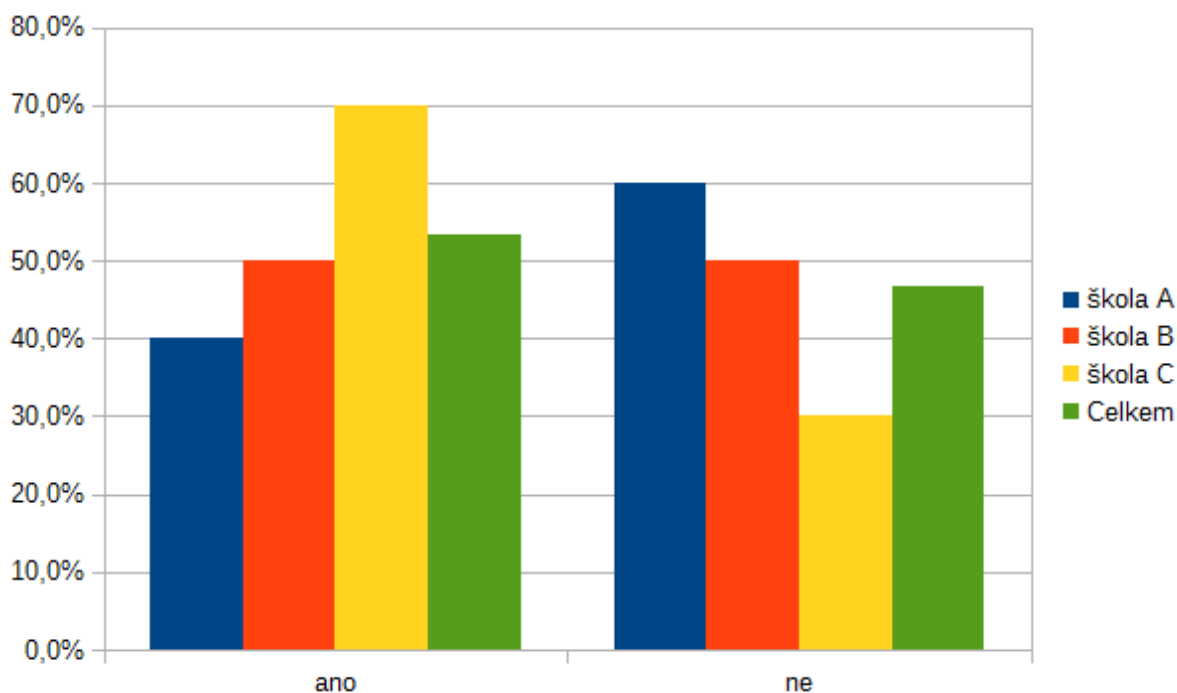
Škola předpokládá využití JZZZ při závěrečné zkoušce i v letošním školním roce.

ANO

NE

Tabulka 15 – Vyhodnocení otázky č. 15) – zástupci ředitelů

Otázka 15	škola A	škola B	škola C	Celkem
ano	4 40,0%	5 50,0%	7 70,0%	16 53,3%
ne	6 60,0%	5 50,0%	3 30,0%	14 46,7%

Graf 15 – Vyhodnocení otázky č. 15) – zástupci ředitelů

Využití jednotného zadání ve školním roce 2014/2015 předpokládá 53,3% škol. Z těchto škol ale jen asi 30% by využilo všechny části jednotné zkoušky. Ostatní uvedly, že jim vyhovuje převážně jen písemná a ústní část. 46,7% škol uvedlo, že nevyužije jednotné zadání zkoušky vůbec.

Otázka č. 16

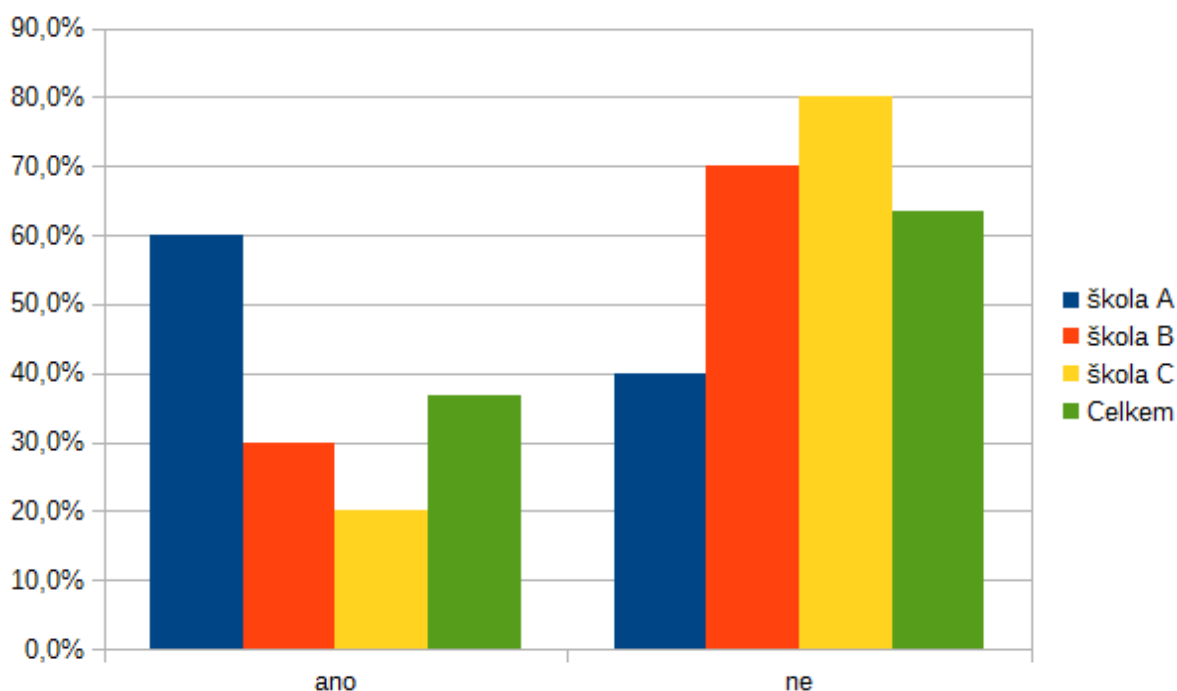
Kdyby měla škola možnost zapojit se do vytváření JZZZ, využila by této spolupráce?

ANO

NE

Tabulka 16 – Vyhodnocení otázky č. 16) – zástupci ředitelů

Otázka 16		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	6	60,0%	3	30,0%	2	20,0%	11	36,7%
ne	4	40,0%	7	70,0%	8	80,0%	19	63,3%

Graf 16 – Vyhodnocení otázky č. 16) – zástupci ředitelů

Zapojení se do vytváření jednotných zadání závěrečných zkoušek by uvítalo pouze 36,7% škol. Jsou to zejména soukromé školy (škola A), které záporně odpověděly v několika předešlých otázkách co se týká všeobecného zavedení jednotného zadání. Ostatní školy (63,3%) jsou s tímto systémem spokojeni a k vytvářeným tématům nemají zásadní připomínky.

Otázka č. 17

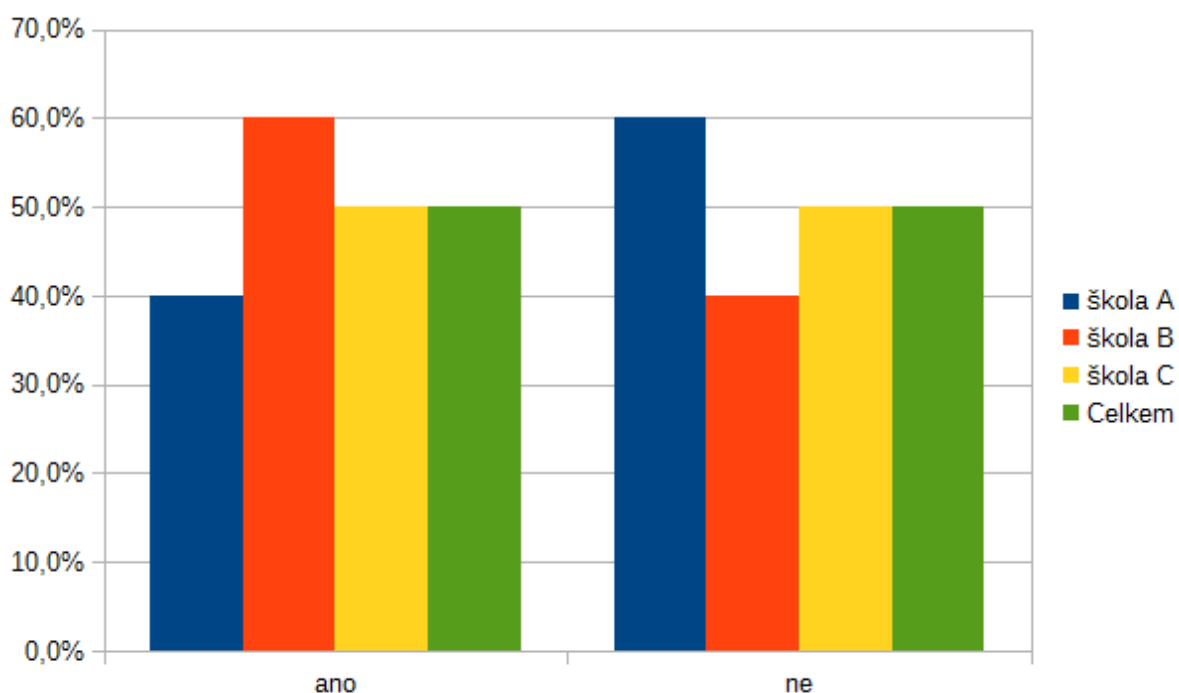
Se zavedením JZZZ na vaší škole je třeba dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

ANO

NE

Tabulka 17 – Vyhodnocení otázky č. 17) – zástupci ředitelů

Otázka 17		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	4	40,0%	6	60,0%	5	50,0%	15	50,0%
ne	6	60,0%	4	40,0%	5	50,0%	15	50,0%

Graf 17 – Vyhodnocení otázky č. 17) – zástupci ředitelů

Graf č. 17 ukazuje, že došlo k naprosté shodě v otázce týkající se vzdělávání pedagogických pracovníků v souvislosti se zavedením jednotné závěrečné zkoušky. Na školách se pedagogové vzdělávali zejména nastudováním různých materiálů o koncepci JZZZ, na třech školách poslali své učitele odborného výcviku na odbornou stáž, kterou vykonali na pracovištích svých sociálních partnerů.

Otázka č. 18

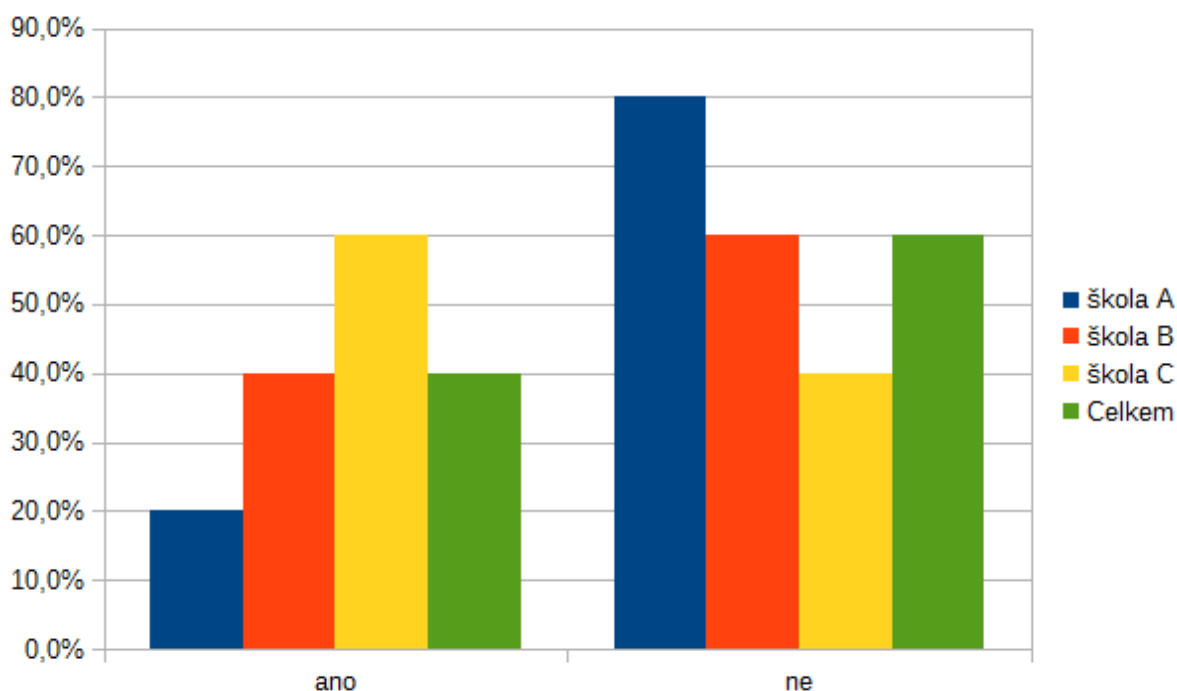
Souhlasíte s tím, aby JZZZ bylo pro všechny školy povinné?

ANO

NE

Tabulka 18 – Vyhodnocení otázky č. 18) – zástupci ředitelů

Otázka 18		škola A		škola B		škola C		Celkem
ano	2	20,0%	4	40,0%	6	60,0%	12	40,0%
ne	8	80,0%	6	60,0%	4	40,0%	18	60,0%

Graf 18 – Vyhodnocení otázky č. 18) – zástupci ředitelů

60% škol by nesouhlasilo s povinným jednotným zadáním zkoušek. Převážná část dotazovaných uvedla, že jim takto zavedená zkouška nevyhovuje vůbec, nebo by souhlasily s možností využít pouze některou část, tak jako dosud. Zbývajících 40% bez problémů využívá jednotných zadání již nyní.

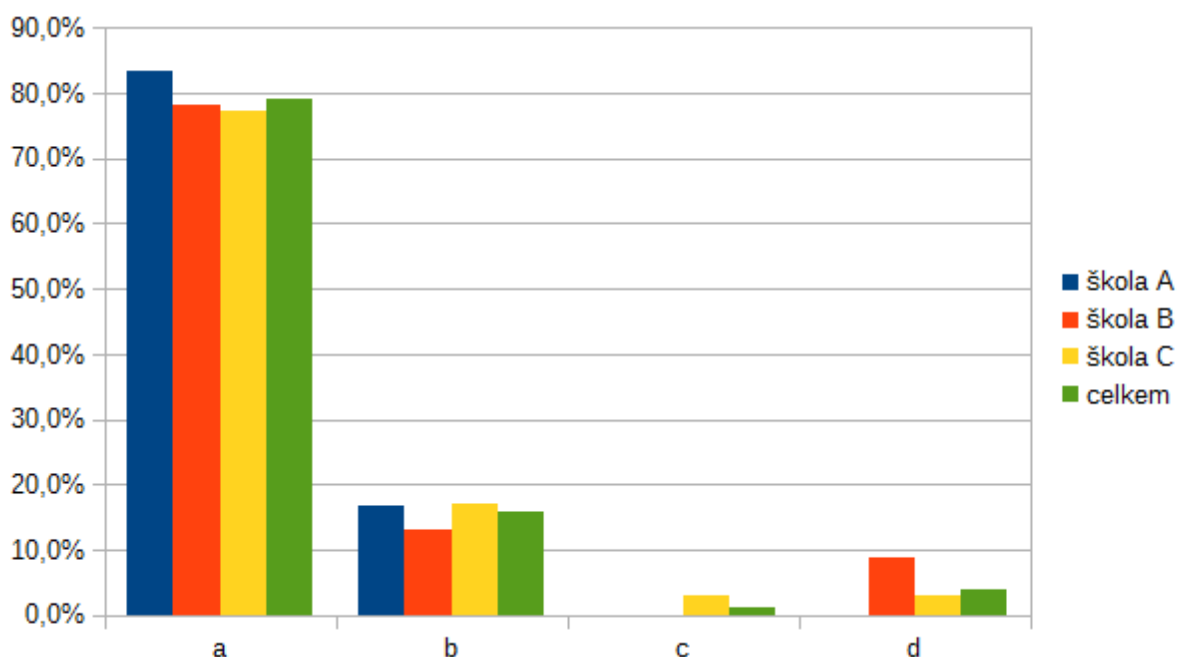
Otázka č. 19

Závěrečnou zkoušku jste vykonal/a

- a) v řádném termínu
- b) v náhradním termínu z důvodu neprospěchu
- c) v náhradním termínu ze zdravotních důvodů
- d) v náhradním termínu z důvodu opakování řádné ZZ

Tabulka 19 – Vyhodnocení otázky č. 19) – žáci

Otázka 1	škola A		škola B		škola C		celkem	
A	15	83,3%	18	78,3%	27	77,1%	60	78,9%
B	3	16,7%	3	13,0%	6	17,1%	12	15,8%
C	0	0,0%	0	0,0%	1	2,9%	1	1,3%
D	0	0,0%	2	8,7%	1	2,9%	3	3,9%

Graf 19 – Vyhodnocení otázky č. 19) – žáci

Největší počet žáků ve všech školách jde k závěrečným zkouškám v řádném termínu (78,9%). V průměru 15% žáků ze všech škol jde k závěrečným zkouškám v náhradním termínu z důvodu neprospěchu ve třetím ročníku a pouze necelá 4% opakuje řádnou závěrečnou zkoušku v náhradním termínu. Pouze jeden žák absolvoval zkoušku v náhradním termínu ze zdravotních důvodů.

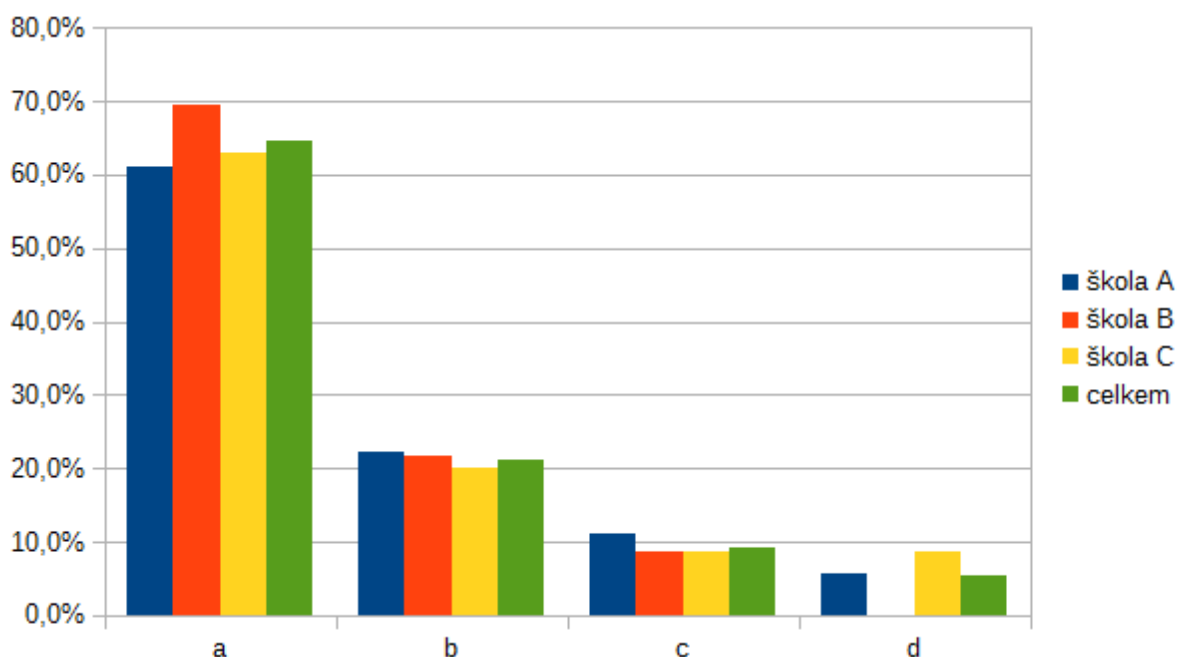
Otázka č. 20

Na závěrečnou zkoušku jste se připravoval/a

- a) průběžně po celý 3. ročník
- b) poslední měsíc před ZZ
- c) v období zákonného volna před ústní ZZ
- d) nepřipravoval/ajsem se

Tabulka 20 – Vyhodnocení otázky č. 20) – žáci

Otázka 2	škola A	škola B	škola C	celkem
A	11 61,1%	16 69,6%	22 62,9%	49 64,5%
B	4 22,2%	5 21,7%	7 20,0%	16 21,1%
C	2 11,1%	2 8,7%	3 8,6%	7 9,2%
D	1 5,6%	0 0,0%	3 8,6%	4 5,3%

Graf 20 – Vyhodnocení otázky č. 20) – žáci

Zajímavé výsledky přineslo vyhodnocení otázky č. 2, ve které bylo hodnoceno, jak dlouho se žáci připravovali na závěrečnou zkoušku. Překvapivě až 64,5% žáků ze všech škol uvedlo, že se na závěrečnou zkoušku připravovali průběžně po celý třetí ročník a 21,1% žáků intenzivně pracovalo až poslední měsíc. Pouhých 9,2% využilo zákonného volna a jen 5,3% žáků se na zkoušky nepřipravovalo vůbec.

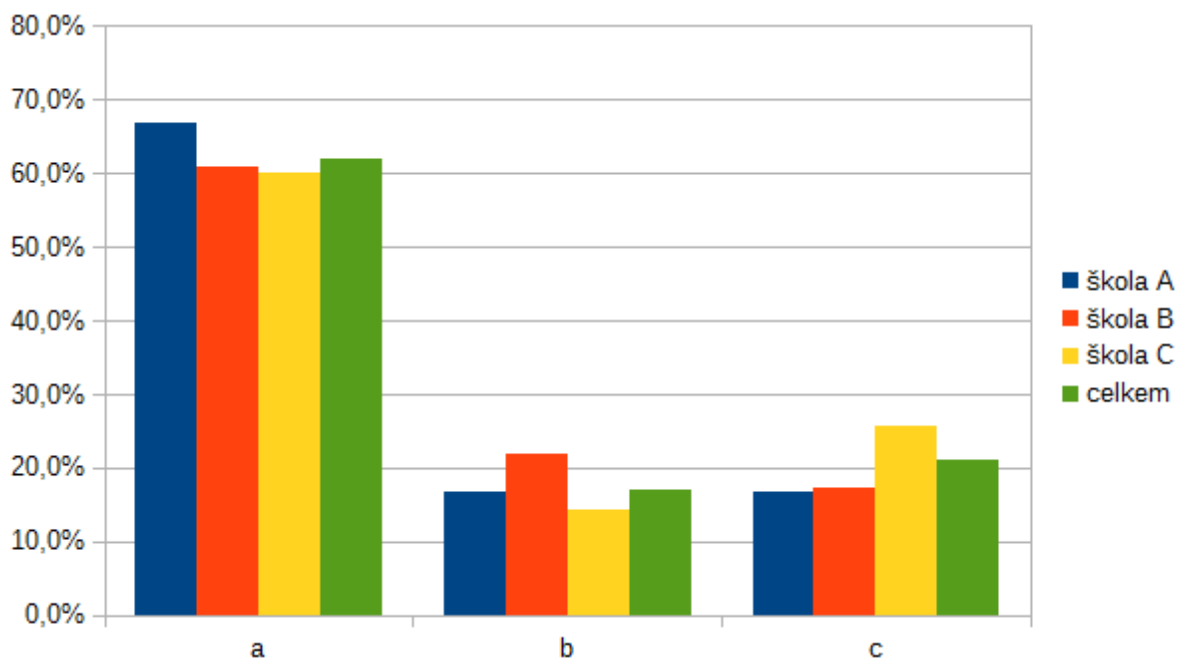
Otázka č. 21

Která část závěrečné zkoušky se Vám zdála nejtěžší

- a) písemná
- b) praktická
- c) ústní

Tabulka 21 – Vyhodnocení otázky č. 21) – žáci

Otázka 3	škola A		škola B		škola C		celkem	
A	12	66,7%	14	60,9%	21	60,0%	47	61,8%
B	3	16,7%	5	21,7%	5	14,3%	13	17,1%
C	3	16,7%	4	17,4%	9	25,7%	16	21,1%

Graf 21 – Vyhodnocení otázky č. 21) – žáci

Za nejtěžší část závěrečné zkoušky považují žáci část písemnou (61,8%), což dlouhodobě ukazují i celorepublikové výsledky NÚV. Problém úzce souvisí s otázkou č. 3, kdy téma je zadáno pouze obecně a většina žáků neví, co má k danému tématu napsat. Z ústní části má obavy pouze 21,1% žáků, jelikož spoléhají na nasměrování u daného tématu svým zkoušejícím a nejmenší hrozbou pro žáky je zkouška praktická.

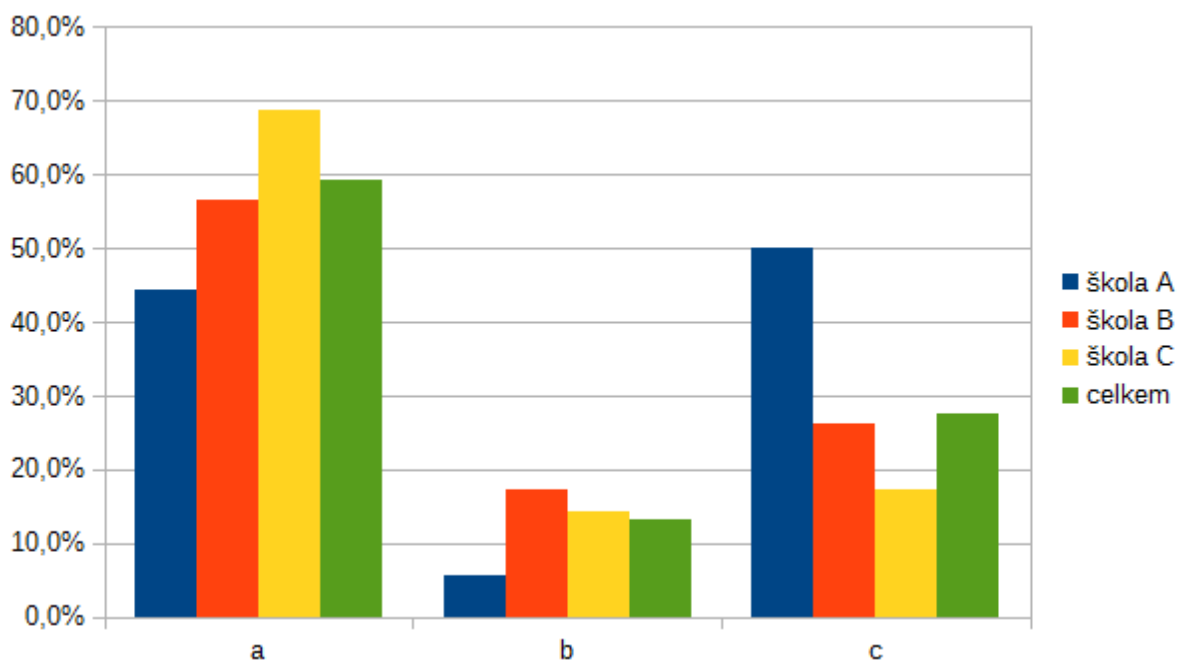
Otázka č. 22

V písemné části ZZ bych uvítal/a

- a) více otázek formou testu
- b) více praktických příkladů
- c) více podotázek

Tabulka 22 – Vyhodnocení otázky č. 22) – žáci

Otázka 4	škola A	škola B	škola C	celkem
A	8 44,4%	13 56,5%	24 68,6%	45 59,2%
B	1 5,6%	4 17,4%	5 14,3%	10 13,2%
C	9 50,0%	6 26,1%	6 17,1%	21 27,6%

Graf 22 – Vyhodnocení otázky č. 22) – žáci

Z grafů vyplývá, že by více jak polovina žáků (59,2%) ze všech škol uvítala více otázek formou testu, jelikož jsou pro ně zadaná témata hodně obecná, případně více podotázek (27,6%) pro zvolená témata. Tato skutečnost není zatím v nové podobě závěrečné zkoušky obsažena, písemná část je více zobecněna a témata zadána velmi široce. Pro učitele to znamená vést žáky k větší samostatnosti a logickému uvažování.

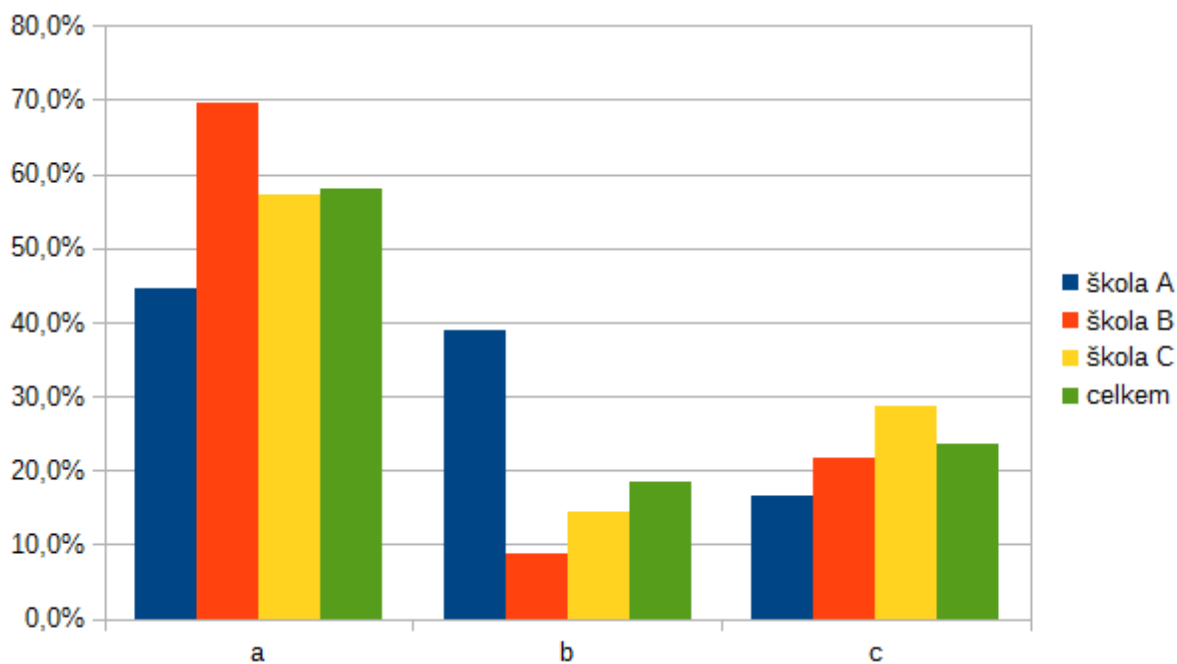
Otázka č. 23

Zařazení cizího jazyka do ústní ZZ mi připadá

- a) užitečné, ale pro mě poměrně těžké
- b) užitečné, snadno jsem jej zvládl/a
- c) zbytečné

Tabulka 23 – Vyhodnocení otázky č. 23) – žáci

Otázka 5	škola A	škola B	škola C	celkem
a	8 44,4%	16 69,6%	20 57,1%	44 57,9%
b	7 38,9%	2 8,7%	5 14,3%	14 18,4%
c	3 16,7%	5 21,7%	10 28,6%	18 23,7%

Graf 23 – Vyhodnocení otázky č. 23) – žáci

V této otázce bylo zjišťováno, zda žáci považují zařazení cizího jazyka do všech částí závěrečné zkoušky včetně samostatné odborné práce za užitečné, a zda je pro ně velkou zátěží. Vzhledem k tomu, že si žáci gastronomických oborů uvědomují, že cizí jazyk je k vykonávání jejich povolání nutný a užitečný, tak je pro ně poměrně těžký (57,9%), jelikož žáci učebních oborů nemají tak dobré jazykové kompetence. 18,4% žáků uvedlo, že cizí jazyk bez problémů zvládlo.

2.1.4 Vyhodnocení výzkumného šetření – výzkumné otázky

V kapitole 2.1.2 byly stanoveny tři cíle dotazníkového šetření:

- 1) co pro školy znamená zavedení nového modulu závěrečné zkoušky,
- 2) zjistit, zda učitelé a žáci očekávají, že pro ně bude zavedení jednotné závěrečné zkoušky představovat problémy,
- 3) jak mohou samotní zástupci ředitelů pro praktickou výuku na jednotlivých školách ovlivnit úroveň jednotné závěrečné zkoušky a zvýšit tím prestiž učňovských oborů.

První cíl byl zjišťován otázkami č. 2 a 3. Bylo zjištěno, že v převážné většině (63,3%) jednotné zadání usnadnilo školám přípravu závěrečné zkoušky a časová a materiální náročnost je srovnatelná s jejich přípravou původním způsobem.

Výrazné problémy s novou formou závěrečných zkoušek nepředpokládají jak učitelé, tak ani žáci. Těžší částí byla u žáků hodnocena písemná zkouška a zařazení cizího jazyka. Učitelé jsou převážně spokojeni s výběrem témat, menší problémy jsou se samostatnou prací, kdy je potřeba vyvinout větší úsilí při pomoci žákům, kteří v převážné většině nejsou schopni samostatně zpracovat takto rozsáhlé téma.

Úroveň jednotných závěrečných zkoušek na školách lze ovlivnit zejména dalším vzděláváním učitelů praktické výuky a učitelů odborných předmětů jak na pracovištích sociálních partnerů, tak na různých odborných kurzech. Možnost škol využít zapojení se do vytváření jednotných zadání by využilo pouze 36,7%.

Před statistickým hodnocením jednotlivých otázek dotazníku byly stanoveny následující hypotézy:

- 1) realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání byla pedagogy školy přijímána pozitivně,
- 2) pedagogičtí pracovníci očekávají od jednotné závěrečné zkoušky, že přispěje ke srovnatelnosti výsledků,
- 3) zavedením jednotného zadání zkoušky je třeba na školách uskutečnit další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Hypotéza 1 (*realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání byla pedagogy školy přijímána pozitivně*) se statistickým hodnocením dotazníku **potvrdila**. Učitelé již nemusí vytvářet zadání, což velmi usnadňuje jejich práci.

Hypotéza 2 (*pedagogičtí pracovníci očekávají od jednotné závěrečné zkoušky, že přispěje ke srovnatelnosti výsledků*) se **nepotvrdila**. Ohledně srovnatelnosti výsledků mezi školami odpovědělo 56,7% zástupců škol záporně. Zejména škola A (soukromá) uváděla jako velké negativum to, že u praktické části jsou oproti původní školní verzi mnohem nižší nároky. 43,3% dotazovaných si myslí, že sjednocením závěrečných zkoušek bude mnohem snadnější porovnávat kvalitu výuky na stejném typu škol.

Hypotéza 3 (*zavedením jednotného zadání zkoušky je třeba na školách uskutečnit další vzdělávání pedagogických pracovníků*) se **potvrdila**. Vyhodnocením otázky č. 17 se ukazuje, že došlo k naprosté shodě v otázce týkající se vzdělávání pedagogických pracovníků v souvislosti se zavedením jednotné závěrečné zkoušky. Na školách se pedagogové vzdělávali zejména nastudováním různých materiálů o koncepci JZZZ, na třech školách poslali své učitele odborného výcviku na odbornou stáž, kterou vykonali na pracovištích svých sociálních partnerů.

3. Závěr

Cílem bakalářské práce na téma Jednotné zadání závěrečné zkoušky jako nástroj zvyšování kvality vzdělávání v učňovském školství bylo více přiblížit smysl tohoto projektu, který se začal postupně vytvářet a částečně uskutečňovat od roku 2005. V projektu Kvalita 1 – Nová závěrečná zkouška postupně vzniklo asi 70 jednotných zadání, která se ověřovala při závěrečných zkouškách na pilotních školách. V roce 2014 již alespoň jednu část závěrečné zkoušky (písemná, praktická, ústní) podle jednotného zadání využilo 92% škol. Situace na českém i evropském trhu práce vyžaduje po středních školách, aby vychovávaly absolventy schopné samostatně pracovat, komunikovat v cizím jazyce a využívat všech odborných kompetencí získaných vzděláváním ve střední škole. Nová podoba závěrečné zkoušky by měla všechny tyto cíle postupně naplňovat. Práce přináší stručné seznámení s novou podobou závěrečné zkoušky a jejími hlavními koncepčními záměry.

Ve svých závěrech jsem vycházela zejména z článků a analýz v odborných publikacích, oficiálních internetových stránek NÚV a MŠMT, a ve výzkumné části z dotazníkového šetření.

V dotazníkovém šetření bylo zjišťováno, co pro školy znamená zavedení nového modelu závěrečné zkoušky, zda bude představovat nějaké problémy a jak mohou samotné školy ovlivnit úroveň jednotné závěrečné zkoušky.

Cílem dotazníkového šetření bylo:

- 1) co pro školy znamená zavedení nového modulu závěrečné zkoušky,
- 2) zjistit, zda učitelé a žáci očekávají, že pro ně bude zavedení jednotné závěrečné zkoušky představovat problémy,
- 3) jak mohou samotní zástupci ředitelů pro praktickou výuku na jednotlivých školách ovlivnit úroveň jednotné závěrečné zkoušky a zvýšit tím prestiž učňovských oborů.

Z výzkumu vyplynulo, že žádná z oslovených škol nebude mít problémy se zavedením nového modelu závěrečné zkoušky, protože již začleňují nové prvky do svých koncepcí. Otázky byly statisticky vyhodnoceny a výsledky graficky zpracovány do tabulek a grafů.

Přínosem této bakalářské práce oboru školský management je zjištění aktuálního stavu zavádění jednotné závěrečné zkoušky do škol, nutnost propojení teorie s praxí a spolupráce se sociálními partnery.

Autorka využije všechny poznatky ve své práci, převážně při přípravě žáků na závěrečné zkoušky a při tvorbě Školních vzdělávacích programů pro obor Kuchař – číšník. Dále se bude aktivně podílet na spolupráci s NÚV při tvorbě jednotných zadání.

4. Seznam použité literatury

PIKE, G., SELBY, D. *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994. ISBN: 80-85623-98-6.

DANA KOČKOVÁ A KOL. *Kvalita pro učňovské školství*. Praha, březen 2012, Národní ústav pro vzdělávání, ISBN: 978-80-87063-85-9.

Učitelské noviny č. 23/2010.

Čtvrtletník VZDĚLÁVÁNÍ, č. 3/2012, s. 2.

ROMANA JEZBEROVÁ A KOL. *Návrh koncepce nové závěrečné zkoušky*. Praha, květen 2006. Tisk: informační středisko odborného vzdělávání NÚOV.

ROMANA JEZBEROVÁ A KOL. *Závěrečná zkouška podle jednotného zadání ve škole*. Praha, únor 2013. Tisk: informační středisko odborného vzdělávání NÚOV.

Nová závěrečná zkouška, magazín národního projektu, únor 2015.

Nová závěrečná zkouška, magazín národního projektu, říjen 2014.

STOJAN, M. *Přehled obecných pedagogických kategorií*. 2. vyd. dopl. Brno: Cerm, 2003. s. 49. ISBN 80-7204-323-4.

Zákony a vyhlášky:

Vyhláška č. 47/2005 Sb., O ukončování vzdělání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělání v konzervatoři absolutoriem.

Internetové zdroje:

<http://www.nuv.cz/nzz>

5. Seznam příloh

Příloha č. 1 – dotazník pro zástupce ředitele praktické výuky

Příloha č. 2 – dotazník pro žáky třetích ročníků, kteří dále pokračují na nástavbovém studiu

Dotazník obsahuje 18 otázek pro zástupce ředitele praktické výuky a 5 otázek pro absolventy třetích ročníků, kteří na vaší škole pokračují v nástavbovém studiu. Jeho vyplnění Vám zabere maximálně 10 minut. Vaše odpovědi budou použity pouze pro účely bakalářské práce na téma „Jednotné zadání závěrečné zkoušky jako nástroj zvyšování kvality vzdělávání v učňovském školství“. Poskytnuté údaje nebudou nijak zneužity a poslouží pouze k výzkumným účelům. V případě, že budete chtít znát výsledky výzkumu, zašlete Váš kontakt na posepnajana@seznam.cz.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Jana Pošepná, studentka Školského managementu

Příloha č. 1

Dotazník pro zástupce ředitele praktické výuky

1. Získané informace, případná pomoc z NÚV byla dostačující.

ANO

NE

2. Jednotné zadání usnadnilo škole přípravu závěrečné zkoušky.

ANO

NE

3. Příprava podkladů k závěrečné zkoušce z JZZZ byla časově a materiálně srovnatelná s jejich přípravou původním způsobem.

ANO

NE

4. Škola realizovala všechny části závěrečné zkoušky (písemná, praktická, ústní).

ANO

NE

5. Obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků.

ANO

NE

6. Témata odpovídala obsahu výuky ve škole.

ANO

NE

7. Způsob hodnocení stanovený v jednotném zadání vyhovoval.

ANO

NE

8. Škola využila možnost zařadit do zkoušky školní část.

ANO

NE

9. Požadavky na vybavení pracoviště odpovídaly podmínkám školy.

ANO

NE

10. Je náročnost JZZZ u jednotlivých oborů srovnatelná?

ANO

NE

11. Zařazení samostatné odborné práce do JZZZ škola považuje za přínosné.

ANO

NE

12. JZZZ přispívá ke srovnatelnosti výsledků vzdělávání v oboru mezi školami.

ANO

NE

13. Využití JZZZ u závěrečné zkoušky zvyšuje prestiž oborů s výučním listem.

ANO

NE

14. Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ byla pedagogy školy přijímána převážně pozitivně.

ANO

NE

15. Škola předpokládá využití JZZZ při závěrečné zkoušce i v letošním školním roce.

ANO

NE

16. Kdyby měla škola možnost zapojit se do vytváření JZZZ, využila by této spolupráce?

ANO

NE

17. Se zavedením JZZZ na vaší škole je třeba dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

ANO

NE

18. Souhlasíte s tím, aby JZZZ bylo pro všechny školy povinné?

ANO

NE

Dotazník pro bývalé žáky třetích ročníků, kteří dále pokračují na nástavbovém studiu

1. Závěrečnou zkoušku jste vykonal/a
 - a) v řádném termínu
 - b) v náhradním termínu z důvodu neprospěchu
 - c) v náhradním termínu ze zdravotních důvodů
 - d) v náhradním termínu z důvodu opakování řádné ZZ

2. Na závěrečnou zkoušku jste se připravoval
 - a) průběžně po celý 3. ročník
 - b) poslední měsíc před ZZ
 - c) v období zákonného volna před ústní ZZ
 - d) nepřipravoval/a jsem se

3. Která část závěrečné zkoušky se Vám zdála nejtěžší
 - a) písemná
 - b) praktická
 - c) ústní

4. V písemné části ZZ bych uvítal/a
 - a) více otázek formou testu
 - b) více praktických příkladů
 - c) více podotázek

5. Zařazení cizího jazyka do ústní ZZ mi připadá
 - a) užitečné, ale pro mě poměrně těžké
 - b) užitečné, snadno jsem jej zvládl/a
 - c) zbytečné

6. Seznam tabulek

- tabulka 1 – Vyhodnocení otázky č. 1) – zástupci ředitelů
tabulka 2 – Vyhodnocení otázky č. 2) – zástupci ředitelů
tabulka 3 – Vyhodnocení otázky č. 3) – zástupci ředitelů
tabulka 4 – Vyhodnocení otázky č. 4) – zástupci ředitelů
tabulka 5 – Vyhodnocení otázky č. 5) – zástupci ředitelů
tabulka 6 – Vyhodnocení otázky č. 6) – zástupci ředitelů
tabulka 7 – Vyhodnocení otázky č. 7) – zástupci ředitelů
tabulka 8 – Vyhodnocení otázky č. 8) – zástupci ředitelů
tabulka 9 – Vyhodnocení otázky č. 9) – zástupci ředitelů
tabulka 10 – Vyhodnocení otázky č. 10) – zástupci ředitelů
tabulka 11 – Vyhodnocení otázky č. 11) – zástupci ředitelů
tabulka 12 – Vyhodnocení otázky č. 12) – zástupci ředitelů
tabulka 13 – Vyhodnocení otázky č. 13) – zástupci ředitelů
tabulka 14 – Vyhodnocení otázky č. 14) – zástupci ředitelů
tabulka 15 – Vyhodnocení otázky č. 15) – zástupci ředitelů
tabulka 16 – Vyhodnocení otázky č. 16) – zástupci ředitelů
tabulka 17 – Vyhodnocení otázky č. 17) – zástupci ředitelů
tabulka 18 – Vyhodnocení otázky č. 18) – zástupci ředitelů
tabulka 19 – Vyhodnocení otázky č. 19) – žáci
tabulka 20 – Vyhodnocení otázky č. 20) – žáci
tabulka 21 – Vyhodnocení otázky č. 21) – žáci
tabulka 22 – Vyhodnocení otázky č. 22) – žáci
tabulka 23 – Vyhodnocení otázky č. 23) – žáci

7. Seznam grafů

graf 1 – Vyhodnocení otázky č. 1) – zástupci ředitelů
graf 2 – Vyhodnocení otázky č. 2) – zástupci ředitelů
graf 3 – Vyhodnocení otázky č. 3) – zástupci ředitelů
graf 4 – Vyhodnocení otázky č. 4) – zástupci ředitelů
graf 5 – Vyhodnocení otázky č. 5) – zástupci ředitelů
graf 6 – Vyhodnocení otázky č. 6) – zástupci ředitelů
graf 7 – Vyhodnocení otázky č. 7) – zástupci ředitelů
graf 8 – Vyhodnocení otázky č. 8) – zástupci ředitelů
graf 9 – Vyhodnocení otázky č. 9) – zástupci ředitelů
graf 10 – Vyhodnocení otázky č. 10) – zástupci ředitelů
graf 11 – Vyhodnocení otázky č. 11) – zástupci ředitelů
graf 12 – Vyhodnocení otázky č. 12) – zástupci ředitelů
graf 13 – Vyhodnocení otázky č. 13) – zástupci ředitelů
graf 14 – Vyhodnocení otázky č. 14) – zástupci ředitelů
graf 15 – Vyhodnocení otázky č. 15) – zástupci ředitelů
graf 16 – Vyhodnocení otázky č. 16) – zástupci ředitelů
graf 17 – Vyhodnocení otázky č. 17) – zástupci ředitelů
graf 18 – Vyhodnocení otázky č. 18) – zástupci ředitelů
graf 19 – Vyhodnocení otázky č. 19) – žáci
graf 20 – Vyhodnocení otázky č. 20) – žáci
graf 21 – Vyhodnocení otázky č. 21) – žáci
graf 22 – Vyhodnocení otázky č. 22) – žáci
graf 23 – Vyhodnocení otázky č. 23) – žáci